

TARTALOM

Encián

II. sorozat • XVIII. évfolyam • 1. (78.) szám
2023. november

Alapította 1935-ben és működtette 1948-ig
a brassói Encián Sí- és Turista Egyesület

A 130 éves EKE Brassó emlékére!

Turistatörténet	5
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • 130 éves az EKE Brassó!	5
Tudod-e?	28
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A GPS-ről (XVI.).....	28
Túraajánló	30
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A Szág-hegységről – egy hegy tragédiája	30
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Hogyan juthatunk fel a Szág-hegyre?.....	35
Honismeret	41
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Felhők és határviták Szászvolkányban.....	41
Természetfotók	47
A Szág-hegység.....	47

Irodalom	49
DSIDA JENŐ • Megbocsátod-é?	49
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ • Találkozó	51
REMÉNYIK SÁNDOR • Ne szóljatok	52
TÓTH ÁRPÁD • A fa	53
Encián-krónika	54
130 éves az EKE Brassó!	54
VÁGNER ÖDÖN • Hogyan lettem természetjáró... ..	58
Humor	61
120 éves humor	61
Gyerekoldal	63
KOVÁCS ÁRPÁD APOLD • Az EKE Brassó	63
Égtájak	65
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Rigai széplányok	65
KOVÁCS ESZTER APOLKA • Lyon: a kincsek, a törpék és az óriások városa	70
Elsősegély	76
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Pásztorkutyák, medvék	76
Gasztronómia	81
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Kenyérsütés a Barcaságon	81
Beszámoló	84
NÁDUDVARY GYÖRGY • Jubileumi vándortábor Sztánán	84
NÁDUDVARY GYÖRGY • Szemelvények a Csütörtöki Sétálóknak életéből	89
Helynévszótár	96
Helynevek a Szág-hegységben	96
Könyvajánló	97
VERES EMESE GYÖNGYVÉR • Új kiadványok a barcasági csángókról	97
A következő szám tartalmából	100

1893 – 2023: 130 éves az EKE Brassó

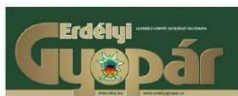
Főtámogató: Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (BGA)

Az Encián megjelenését támogatja:

Médiapartnerek:

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

130 éves az EKE Brassó!

A kezdetek, az első elnökök, az EKE Brassó első programja

A kezdetek

Az EKE Brassó vármegyei Osztálya **130** évvel ezelőtt, 1893. október 29-én alakult meg, közvetlenül az EKE Szilágy vármegyei osztálya után, amelynek alakuló közgyűlése 1893. október 25-én volt.

Az akkori sajtó tanúsága szerint számolhatunk be az eseményről:

Erdély, 1893., 10. szám

Az E. K. E. Brassóvármegyei osztálya. — Az 1893.évi október hó 29-én tartott alakuló közgyűlés. — Emlékezetes napja volt Brassó város és megye lakosságának és főképp magyarságának ez évi okt. hó 29-én. Emlékezetes napja nemcsak azért, mert egy nemes cél, egy hazafias eszme újból egyesítette Brassó magyarságát, hanem főleg azért, mert e napon újabban is kifejezésre jutott a brassói magyarság és a szászok közötti barátságos viszony, kifejezésre jutott oly módon, hogy annak üdvös hatása még csak ezután lesz igazán érezhető. Az «Erdélyrészi Kárpát Egyesület» brassói osztályának megalakulása ugyanis nemcsak Brassó magyarsága minden osztályának élénk részvétele mellett történt meg hanem képviselve volt az alakulásnál a szász «Siebenbür-

gischer Karpathen-Verein» brassói osztálya is és mind a két részről olyan nyilatkozatok történtek, hogy az állandó békés egyetértés és az üdvös, eredményes együttműködés teljesen biztosítva van. Hú történetét akarván azonban adni folyóiratunkban a megalakulás fontos mozzanatának és előzményeinek, lehetetlen, hogy a közgyűlés lefolyásának ismertetése előtt (teljesség kedvéért) ne közöljük az alábbi lelkes sorokat: az ügyet meleg figyelemmel kísérte Brassó-nak a közgyűlést megelőző nap megjelent 107. számú vezércikkéből, mellyel ügyünket támogatta: „Mikor ez év január havában először merült fel a nyilvánosság előtt, a kolozsvári központ választmányi üléséből szóló tudósításban az E. K. E. brassói osztálya megalakításának terve, a Brassó örömmel üdvözölte azt, részletesen indokolta a megalakítás szükségességét és azt, hogy ez osztály megalakítása az egész megye, s az összlakosság valódi érdeke, érdeke nemcsak kulturális, de anyagi szempontból is. — így írtunk akkor: „Brassóban már régóta fennáll és dicséretesen működik a Siebenbürgischer Karpathen-Verein brassói osztálya, melynek több mint 300tagja van, s közöttük igen nagy számmal magyarok is.

Ezt az egyesületet, annak vezetőségét, tevékenységét dicsérnünk szükségesen, mert alkotásaik eléggé dicsérik önmagukat. Ha tehát itt, B Brassó megyében, mi magyarok E. K. E. osztályt akarunk létesíteni, első feladatunk az, hogy a már létező egyesülettel karöltve, annak szellemi s erkölcsi támogatását megnyerve, fogjunk munkához. Meg kell győznünk őket arról, hogy alakítandó egyesületi osztályunk nem ellenük kíván működni, hanem velük karöltve, mellettük kíván haladni Célunk közös !Feltárni, hozzáférhetővé tenni, megismertetni Brassó vármegye turisztikai szempontból nagyjelentőségű, gyönyörű vidékeit felébreszteni és fejleszteni vármegyénk lakosságában, a természet felséges szépségei iránti szeretetet, s ezáltal nemesíteni lelküket, emelni műveltségüket. Megyénk páratlan szépségű vidékeit megismertetni nagy Magyarország lakosságával s a külföld turistáival Brassó és Brassó vidékét állandóan és folyton fokozódó mértékben a turisták otthonává tenni, s ezáltal is emelni vármegyénk s a vidék lakosságának értelmi színvonalát, s állandó keresetforrást nyitva számára, anyagi helyzetét is: ezek a célok közösek, ezek az ő céljaik, s ezek lesznek a mi céljaink is. De kérdezhetnék ők, hogy ha célunk közös, mi szükség a külön szervezkedésre, a külön alakulásra, miért nem csatlakozunk egyszerűen hozzájuk? A válasszal sem késünk. A magyarság által létesí-

tendő E. K. E. osztály a vármegye lakosságának egy más körét lesz hívott és képes az ügynek megnyerni, oly körét, mely eddig ez ügyvel nem törődött, s melyet az ügy érdekkörébe vonni csak a magyarság vezetőinek fog sikerülni ; s ennek is csak úgy, hogy ha külön egyesületté alakulva, önállóan szervezi az egyesületet. Az egyszerű csatlakozás által sem érdeket, sem lelkesedést nem tudnánk az ügy iránt ébreszteni, s vesztené a mozgalom intenzivitásában. Ha azonban éppen az ügy érdekében a szervezkedés lassan is fog történni, a működés, a tett terén egymás mellett, egymást támogatva, kell haladnunk és fogunk haladni, amennyiben természetesen ez rajtunk áll. E kérdés helyes eldöntése leendő, az alakulás és a későbbi működés egyik legfontosabb feladata . Az azóta eltelt háromnegyed év s az előkészítés közben szerzett tapasztalatok, még jobban meggyőztek bennünket akkor elfoglalt álláspon- tunk, akkor nyilvánított nézetünk helyességéről Azóta tapasztaltuk, hogy Fogarasban a SK . képviselői és a mi egyesületünk vezetői között a legszebb egyetértés, meleg rokonszenv nyilvánult. A közös cél, a már több ízben nyilvánult kölcsönös rokonszenv indította az „Erdélyrészi Kárpát Egyesület” központi vezetőségét arra, hogy szívélyes hangú le- vélben hívja meg az K. V. brassói osztályát az E K. E. brassói osztályá- nak alakuló közgyűlésére. Hisszük és meg vagyunk győződve arról, hogy a szász turistaegyesület brassói osztálya készségesen és örömmel enged a szívélyes meghívásnak és meg fog jelenni, illetve képviseltetni fogja magát az újonnan létesülő testvéregyesület közgyűlésén, és nem versenytársat, hanem pályatársat lát az új osztályban. Hisz egy hazának vagyunk fiai, egy városnak, vármegyének lakói; célunk közös: hazánk, megyénk, városunk felvirágoztatása, lakói jólétének emelése, önma- gunknak nemes örömek, felvidítő szórakozások szerzése. Az a célunk, hogy ebben a hazában boldogul éljünk; e ezért pedig csupán egymást megértve, egymással karöltve érhetjük el, egyesülve abban a magasztos törekvésben, hogy a köznek, városunknak, vármegyénknek, édes ha- zánknak használjunk !”

S most lássuk a közgyűlés lefolyását. Délelőtt 11 órakor a »Brassói Magyar Kaszinó« tágas terme megtelt a brassói osztály tagjaival, kik emelkedett hangulatban beszéltek az osztály leendő feladatairól. A szász S. K. V. képviselőjében Alesius Oszkár városi tanácsos, a brassói osztály alelnöke, Kamner Gusztáv tanár, az osztály titkára és Schmidt Károly dr. ügyvéd jelentek meg. A vidékről is többen voltak jelen:

Csipkay János főerdész Sepsi-Szentgyörgyről, a Háromszék megyei osztály alelnöke, Orlovsky Gyula kir. erdész Zernestről, Grünfeld Mór kir. járásbíró Zernestről, Damokos István bácsfalusi és Russu János türkösi jegyzők. Brassóból ott voltak: Tompa Sándor vármegyei aispán, Koós Ferencz kir. tan. nyűg tanfelügyelő, Rombauer Emil főrealiskolai igazgató, Bodó Sándor kir. ügyész, Sebesi Gyula, Fellner Lajos osztálymérnökök, Bartha Gyula m. kir. erdőfelügyelő, dr. Gencsi Endre törzsorvos, Skita Mihály kir. járásbíró, Lakatos Kornél zárdafőnök stb. Bodó Sándor kir. ügyész, mint az alakulás előkészítője, üdvözli a megjelenteket, s köszönetet mond az élénk érdeklődésért, az E. K. E. által megbízotván a brassói osztály megalakításával, a szükséges előkészítő lépéseket megtette s most a közgyűlésnek bemutatva a központ küldöttjét Radnóti Dezső titkárt, a közgyűlés élénk éljenzése között felkéri őt, hogy a közgyűlés előtt a megalakulás célját és módozatait adja elő. Radnóti Dezső mindenekelőtt köszönetének ad kifejezést azért a szíves buzgóságért és készségért, mellyel a brassói tagok az E. K. E. ügyét felkarolták. Céljaink — úgymond — ismerteseek és különösen itt Brassóban nem kell egy Kárpátgyesület feladatait bővebben fejtegetni, mert hisz itt e városban már régóta működik egy derék, érdemes, tevékeny testvérosztály, mely már megmutatta, hogy mit kell tenni, hogy e vidék természeti szépségei feltárassanak, hozzáférhetőbbé tétessenek, turistaságilag érvényesíttessenek. A mi célunk pedig nem az, hogy e testvéregyesülettel harczra, versenyre keljünk. A célunk az, hogy közös egyetértésben együttműködve feltárjuk Erdély részünk szépségeit, azokat megnyissuk, vonzóbbá tegyük ide vonván e gyönyörű vidékre a turistákat hazánkból s a külföldről egyaránt. A testvéri viszony eddig is fennállott a két egyesület között. Már Fogarasmegyében kitüntető szíveséggel fogadta a szász Karpathen Verein az EK E. küldötteit. Bielz A. Ede, a Karpathen Verein érdemes alelnöke az EKE közlönyében az *Erdély*-ben ismertette a S. K. V. eddigi történetét és működését és a két egyesület között folytonos a barátságos testvéri érintkezés, aminek legfényesebb bizonyossága az, hogy a Karpathen Verein brassói osztálya tagként belépett a Kárpátgyesületbe s a mai alakuló gyűlésünkön is képviselteti magát. (Élénk helyeslés). Még egyszer üdvözli a megjelenteket és felkéri Harmati Lajos ügyvédet, hogy az elnöki széket elfoglalni és az alakuló közgyűlést vezetni szíveskedjék Horváth Lajos az elnöki széket elfoglalva, jegyzőül Molnár Endrét, a jegyzőkönyv hitelesítésére

pedig Bodó Sándort és dr. Zakariás Jánost kéri fel Maga részéről is üdvözlő a megjelenteket. A megalakulás, minthogy az alapszabályok szerint már 30 tag alakíthat osztályt, Brassóban pedig már több mint 80 tagja van az E. K. E.-nek kimondható, miért is a közgyűlés éljenzése közt kimondja az E. K. E. brassóvármegyei osztályának megalakulását. Üdvözlő egyszersmind a maga részéről is a »Sieb. Karpathen Verein« megjelent képviselőit is Alesius Oszkár városi tanácsos a S. K. V. brassói osztályának alelnöke, (elnök Römer Gyula Brassóból távol lévén, meg nem jelenhetett) mindenekelőtt felolvassa azt a szívélyes hangú átíratot, melyben az »Erdélyrészi Kárpát-Egyesület« a »Lieb. Karpathen-Verein« brassói osztályát az alakuló közgyűlésre meghívta; azután így folytatja: »Egyesületünk kiváló köszönettel és örömmel vette a meghívást, s ennek folytán kedves kötelességünknek tartottuk ez alakuló közgyűlésen megjelenni. Legyenek meggyőződve, hogy a testvérosztály a legőszintébb rokonszenvvel, testvéri és baráti indulattal fogja az osztály törekvéseit támogatni. Mert daczára annak, hogy a S. K. V. brassói osztálya már 12 év óta fennáll és működik, még nagyon sok teendő vár reánk. Ama reményben, hogy az alakulandó E. K. E. osztály velünk egyetértésben közreműködve, a reánk váró feladatok megoldását egyesült erővel eszközölhetjük, örömmel üdvözljük a testvérosztály megalakulását. Örömmel üdvözljük, mert hisz működésünk a mindnyájunkkal közös hazaszereteten alapszik. Közös működésünk szép hazánknak válik áldására, s azért még egyszer hangoztatom: Éljen az Erdélyrészi Kárpát Egyesület brassói osztálya!« Lelkes, szűnni nem akaró éljenzés követte ezt a beszédet, mely magyar nyelven, szívből jövő lelkesedéssel elmondva, igazi fellelkesítő, gyűjtő hatást keltett. Ezután az előkészítő bizottság nevében Harmath Lajos ajánlatára egyhangúlag közfelkiáltással a következőkép választatott meg az osztály tisztikara és választmánya: Elnök: **Orbán Ferencz**; alelnökök: Bartha Gyula, Fellner Lajos, Verzár Lukács, Gödri János (Hosszúfalu); titkár: Molnár István; jegyzők: Molnár Endre, Lukács József; pénztáros: Förder Sándor; jogtanácsos: dr. Zakariás János; osztályorvos: dr. Kecskeméti Zsigmond. A választmány pedig Tompa Sándor, Lázár Gerő, Koós Ferencz, Rombauer Emil, Skita Mihály, Moór Gyula, László Gerő, Verzár Móricz, dr. Vajna Gábor, Létmányi Nándor, dr. Grünfeld Móricz (Zernest), Harmath Lajos, Nagy Károly, Wéber Gyula, Windt Lajos, dr. Barla Gerő, Ágoston Lajos, Antal János, Krbek Arnold, Hoffman Miksa,

Oplovszky Gyula (Zernest), dr. Papp Árpád, Burján Sándor, Eisner Hugó, Udvarnoky István, Borosnyai Dániel, Czinege István, Szabó Lajos, dr. Mandl Adolf, Folgovits Miklós, Adler Jakab, Lustig Marczel, Józsa Mihály, Bocskor Ádám, Orbán Pál, Korodi Mihály, Veress György, Bodó Sándor, Waltner Béla, Aronsohn Henrik. Majd felolvastatván az ügyrend, változatlanul elfogadtatott. Radnóti Dezső, megemlékezve Bodó Sándor kir. ügyésznek a taggyűjtés és megalakítás előkészítése körül kifejtett buzgó tevékenységéről, indítványozza, hogy a a közgyűlés neki jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon. Harmath Lajos ehhez még hozzáfűzi, hogy a közgyűlés szavazzon köszönetet az O. K. E. központjának is, hogy az osztály alakítását kezdeményezte és előkészítette. A közgyűlés Bodó Sándort és az Ekét éljenezve, elfogadta a tett indítványokat. Radnóti Dezső indítványozza, hogy miután a »Lieb. Karpathen-Verein« brassói osztálya is tagja az E. K. E.-nek, hogy az együttműködés annál könnyebben eszközölhető legyen, a S. K. V. képviselői is választassanak be a brassói osztály választmányába, s pedig ajánlja Römer Gyula elnök és Alesius Oszkár alelnök megválasztását. Éljenzéssel elfogadtatván, Alesius Oszkár köszöni a megválasztást és ígéri, hogy buzgón fognak közreműködni. Végül még Molnár Endre jegyző olvasta fel a következő üdvözlő táviratot: brassóvármegyei osztály megalakulása alkalmából legmelegebb üdvözlését fejezi ki és hazafias működéséhez sok szerencsét kíván az E. K. E. kolozsmegyei osztálya» — És ezzel a lelkes hangulatban lefolyt ülés az elnök elterelésével bezárattott.

Zakariás János dr.

Az E. K. E. brassóvármegyei osztálya első választmányi gyűlését f. évi nov. 18-ántartotta a keresk. akad. tanácsstermében. Elnököl Orbán Ferencz. A tagok közül megjelentek Koós Ferencz és Verzár Lukács alelnökök, a szász Kárpát-egyesület részéről Römer Gyula elnök és Alesius Oszkár alelnök, ott voltak továbbá Bodó Sándor, Orlovszky Gyula, Letmányi Nándor, dr. Grünfeld Móricz, dr. Berta Gerő, Nagy Károly, Krbek Arnold, Hoffmann Miksa, Czinege István, Bocskor Ádám, Korodi Mihály, Lukács József jegyző, Molnár István titkár, Zakariás János dr., Ágoston Lajos és Antal János stb.

Az elnök az első választmányi gyűlést meleg szavakkal nyitotta meg, üdvözölve a tagokat és ismertetve az E. K. E.-nek Brassóvármegyében kínálkozó szép feladatát. Röviden kifejtette azután az osztály

jövő tevékenységének programját és a központ köszönetét tolmácsolta a szász Kárpát-egyesületnek. Az elnök előterjesztését élénk éljenzéssel fogadták.

Azután a tagsági díjakra nézve hozott a választmány elvi határozatot, kimondván, hogy az a 118 tag, kik az osztály-megalakulás előtt már tagjai voltak az egyesületnek, az 1893. évre szóló tagdíjat is tartoznak befizetni.

Oskar Alesius szenátor padja a Cenk alatt

Elnök tudomására hozza a választmánynak, hogy a titkár kíséretében tisztelgett Maurer Mihály főispánnál, támogatását kérve a már megalakult osztály részére. A főispán kijelentette, hogy az osztály eddigi magatartásával nagyon meg van elégedve, és így a sikert biztosítva látván, örömmel lép be a tagok sorába. Elnök indítványára a választmány egy szűkebb körű bizottságot küld ki, mely az osztály téli és nyári munkaprogramját fogja kidolgozni. Az előbbi főleg a társadalmi érint-

kezés előmozdítására és az irodalmi munkásságra vonatkozik, az utóbbi pedig a turistaságnak minél szélesebb körben való terjesztésére irányul. A bizottság Orbán Ferencz elnök, Molnár István titkár, Koós Ferencz, Bartha Gyula, Fellner Lajos, Zakariás János, Bodó Sándor, Bocskor Ádám és Verzár Lukács tagokból áll. A bizottság, míg csak a programot kidolgozza, minden hét szombatján gyűlést tartana. Az E. K. E. új osztálya élére szerencsés gondolat volt oly tevékeny férfit, mint Orbán Ferencz választani meg, ki mellett Molnár István szintén egyike a legbuzgóbb osztálytitkároknak.

—zső.

Az eseményről a *Fővárosi Lapok* 1893. november 3-iki, 304. száma is beszámolt:

Az Erdélyrészi Kárpát-egyesület Brassóban. Emlékezetes ünnepe volt e hét elején Brassó városának. Ekkor alakította meg ugyanis az Erdélyrészi Kárpát-egyesület brassóvármegyei osztályát. Brassó megyében már 12 év óta működik egy hasonló osztálya: a szász Kárpát-egyesület brassói osztálya és így a magyar egyesület bevonulását e városba sokan nem tartották tapintatosnak. Azonban az egyesület vezetősége megtalálta a formát, hogy miként egyeztesse össze a két érdeket és igen örvendünk, hogy a megalakulás a legszebb rendben és ritka egyetértésben folyt le. A szász Kárpát-egyesület három tekintélyes tagjával képviseltette magát, köztük Alesius Oszkár városi tanácsos, alelnökével. A gyűlést Bodó Sándor kir. ügyész, az előkészítő bizottság elnöke nyitotta meg, utána a központi választmány kiküldöttje, Radnóti Dezső titkár fejtette ki, hogy az új osztály nem akar a testvérosztállyal harcot kezdeni, hanem békés együttműködés a célja. Mire Alesius Oszkár, a szász egyesület alelnöke hazafias szellemű magyar beszédben jelentette ki, hogy az új osztályt testvéri és baráti jóindulattal fogadják, »mert hiszen — úgymond — működésünk a mindnyájunkkal közös hazaszereteten alapszik és közös működésünk szép hazánknak válik áldására.« Ezután nagy lelkesedés közt megalakult az osztály, megválasztván Orbán Ferenc kereskedelmi akadémiai igazgatót elnöknek és a választmányba a szász Kárpát-egyesület részéről Römer Gyula osztályelnököt és Alesius Oszkár alelnököt.

Az első elnök, az alapítók

Az alapítókról sajnos keveset tudunk, kevés adat maradt fent.

Az EKE Brassó első elnöke, **Orbán Ferenc** a brassói állami felső kereskedelmi iskola (Obere Handelsschule) igazgatója volt. 1904-től az országos ipari és kereskedelmi oktatótanács tagja lett.

1901-ben Orbán Ferenc EKE osztályelnök indítványára a brassói csoport elhatározta egy új nagyszabású menedékház felépítését a Nagy-kőhavason. A tervekben ez Erzsébet menedékház név alatt futott. *„Az Erzsébet-menedékházra nézve ez évben a Nagy-kőhavásra rendezett kiránduláson nem sikerült a kitűzött célnak megfelelő menedékház föllállítására alkalmas helyet találnunk és így e kérdés megoldása a jövő feladatát kell hogy képezze.”* – írja az Erdély 1903. első száma. Később ebből a tervből született meg a Rákóczi menedékház.

Haláláról a *Brassói Lapok* 1924. február 20-iki 41. száma ír:

Orbán Ferenc (1847–1924) meghalt. BRASSÓ, febr. 18. A magyarországi Kőszegről érkezik a mélyen lesújtó, fájdalmas hír, hogy telekfalvi Orbán Ferenc, nyugalmazott főigazgató, királyi tanácsos, a Ferenc József rend lovagja, a brassói ref. egyház volt főgondnoka, több napi súlyos szenvedés után 77 éves korában elhunyt. Orbán Ferenc neve és alakja, bár több éve már, hogy Brassóból vejéhez, hégeni Gleim Hugó huszár ezredeshez költözött Kőszegre, s bár az átélt idők és események a múlt képeiből sokat elmostak, változatlan erőben és szépségben áll ma is előttünk. Orbán Ferenc Brassó magyar társadalmának oszlopos tagja és a magyar oktatásügynek egyik kiváló bajnoka volt. Több mint félszázada, hogy Brassóba került s azonnal megkezdte itt teremtő és szervező munkáját. Egyike volt azoknak a keveseknek, akik hívságos dikciók helyett tettekben keresik hivatásuk szolgálatát és értékük eredményeit. Kemény akaratú, lelkes szív és alapos felkészültség nagy munkára predesztináltak, és ő feladatai súlyosságával szemben páratlan energiát fejtett ki.

Megteremtette Brassóban a magyar állami elemi iskolákat, a később oly virágzó és ma is példája nyomán haladó felső kereskedelmi iskolát, az állami kereskedelmi tanonciskolát, s jelentékeny része volt az áll. faipari szakiskola és az állami polgári leányiskola megteremtésében, fejlesztésében, fellendülésében is. A maga közvetlen iskoláját, az internátussal egybekapcsolt áll. felsőkereskedelmi iskolát országos hírnű intézetté fejlesztette, mely a szász tanulók zömét is maga körébe

vonzotta. Tanári és igazgatói kiváló működésének elismerésen nyerte a főigazgatói címet, míg egyéb kitüntetéseit érdemes, közhasznú, lelkes és intenzív társadalmi működése elismerésül kapta.

Orbán Ferenc nemcsak odaadó munkája, de bölcs és buzgó vezéralakja is volt Brassó közéletének. Kivált mint a vármegyei törvényhatóság és az állandó választmányi tagja fejtett ki nagyarányú, értékes működést. Exponált helyzetében is tollal, szóval, cselekedettel szolgálta a magyarság s a közjólét ügyét, mindenkor úgy, hogy személyét és tevékenységét osztatlan tisztelet és megbecsülés övezte. Mint a brassói ref. egyház főgondnoka rendkívül sokat tett, egyháza magasabb hivatása emelésére, anyagi és erkölcsi javainak a gyarapítására, a hívek szellemi életének fejlesztésére. De e városon és vidékén túl is, mint a kereskedelmi oktatás egyik legavatottabb szakembere mindenkor meghallgatást és méltánylást talált azokban a körökben is, melyek a magyar kultúrát a gazdasági élet és a nemzeti műveltség felvirágoztatása útján hasznos törvényekkel és intézményekkel törekedtek virágzásra juttatni. Mint ember is Orbán Ferenc a maga egyszerűségével, szerénységével, lelki finomságával, tapintatával és roppant munkaszeretetével méltó emléket állított magának tanítványai, tanárai, polgártársai szívében. Egy igaz egész ember emléke ez, és ma halála hírének megindulással veszszük, de hála tölt el bennünket iránta.

A *Bukaresti Lapok* 1932. február 11-iki 33. száma így számol be **Förder Sándorról**, az EKE Brassó egykori alalnökéről:

MEGHALT Förder Sándor, brassóvármegyei nyug. árvaszéki igazgató, az Erdélyi Kárpátgyesület egykori tevékeny alelnöke és brassómegyei osztályának egyik megalapítója. 77 éves korában Brassóban meghalt Förder Sándor a brassói magyar társadalom kulturális életében is élénken részt vett. Temetése szerdán délután 5 órakor lesz az Egres-utcai családi házból a bolonyai róm. kath. temetőbe. A B. T. E. elnöksége kéri az egyesület tagjait, hogy a temetésen testületileg vegyenek részt

Említésre méltó, hogy az akkori Brassó vármegye vezetője, Maurer Mihály főispán – amint olvashattuk – az EKE Brassónak tagja lett.

A Maurerek¹ Szepes vármegyei polgárcsaládból származtak, azonban már a 17. század elején Erdélybe költöztek. Ősök, Maurer Mihály Bethlen Gábor, majd I. Rákóczi György portai követe volt, és szolgálataiért Ürmöst kapta adományul, ahonnan a család nemesi előneve is származik. A brassói főispán apja, szintén Maurer Mihály, Felső-Fehér vármegyei főbíró volt. Anyja Kálnoky Júlia grófnő. Apját kisgyerek korában elvesztette, anyja újra férjhez ment Haller Lajos grófhoz, aki nevelőapja lett. Bátyja, Viktor 1867 után rövid ideig Felső-Fehér vármegye alispánja, de konfliktusba keveredett Haller Ferenc főispánnal, és rövidesen lemondott.

Az Erdély 1898. október 1-jei, 10–12. száma teszi egyértelművé az EKE Brassó és Maurer Mihály brassói főispán viszonyát:

„Jóval megelőzőleg nov. 23-án történt Maurer Mihály brassói főispánnál a tiszteleti okmány átadása. A küldöttséget, mely Orbán Ferencz E. K. E. oszt. elnök, B. Purczel Béla, Harmatti Lajos, Rombauer Emil, Vajna Gábor dr., Verzár Lukács, Förder Sándor, Papp Ferencz tagokból állott, Radnóti Dezső főtitkár vezette, ki beszédében kiemelte a főispánnak az E. K. E. körül szerzett érdemeit, valamint azt, hogy a főispán úr törekvései és az E. K. E. törekvései rokonok annyiban, amennyiben azok mindegyik részről a társadalmi béke megszilárdítására irányulnak. Mauer Mihály főispán válaszában a Kárpát egyesületeknek és ezek között az E.K.E.-nek is, különösen nemzetgazdasági tekintetben kiváló fontosságát fejtegette és biztosította a szónokot arról, hogy a neki előlegezett bizalmat a Kárpátgyesület támogatása által viszonzni fogja. — Orbán Ferencz az E. K. E. brassói osztálya nevében üdvözölte ezután a főispánt, hangsúlyozva annak az itteni osztály körül szerzett érdemeit. A főispán úr válaszában szívélyes köszönetet mondott az osztály részéről mindig tapasztalt kitüntető figyelemért. Az ezután következő ebédnél a főispán úr mondotta az első felköszöntőt, újabban is megköszönve az E.K.E. részéről tapasztalt kitüntető figyelmet, poharát az E.K.E.-ért és annak vezetőiért emelte. Radnóti Rezső főtitkár a főispánnak az E.K.E. iránt tanúsított jóindulatát köszönte meg és tolmácsolva az E.K.E.-nek a főispán úr iránt érzett tiszteletét, poharát a főispán házigazda egészségére ürtette. Vajna Gábor dr. kifejtette, hogy az a tisztelet, amelyet a főtitkár hangsú-

¹ Pál Judit: *Erdélyi főispánok a Tisza-éra végén (1890–91)*, In: Korunk, 3. folyam, 20. évf. 4. sz. (2009. április).

lyozott, az összes polgárság szívében él és ezek nevében éltette a főispánt. A főispán úr ezután újból poharát emelve, a Brassói Magyarság Intéző Bizottságát éltette, hogy kezdetben nem volt annak barátja, mivel attól tartott, hogy megalakulása a béke megzavarására vezet; most azonban miután hat év meggyőzte arról, hogy a bizottság törekvései békések és hazafiasak, kész örömmel támogatja azt és köszönetet mond annak eddig kifejtett sikeres működéséért, kéri a jelenlevőket, hogy a kölcsönös egyetértés és békés együttélés lehetőségét igyekezzenek előmozdítani. A főispán szavaira Moór Gyula főesperes válaszolt és hangsúlyozva azt, hogy az Intéző Bizottság mindig a közérdeket tartotta szem előtt és mindig jóhiszeműleg cselekedett, köszönetet mondott a főispán úr megleghangú elismeréséért és poharát annak egészségére ürtette. Harmath Lajos azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy az Intéző Bizottság vezetői igyekezni fognak megvalósítani azt a jelszót, hogy a közérdek mindenekfölött és az Intéző bizottságot éltette. Orbán Ferencz utalt arra, hogy amint az összes egyesületek és intézmények kivétel nélkül tisztelettel és bizalommal adóznak a főispánnak, úgy a főispán úr is kivétel nélkül jóindulattal viseltetik mindegyik iránt és poharát a főispán úr egészségére ürtette. Rombauer Emil azokat éltette, akik középúton haladnak. Ez az út a béke útja. A felköszöntők sorát a házigazda zárta be, szívélyes köszönetet mondva a jelenlevőknek azon szeretetreméltó modorban, amely ezen együttlétet a jelenlevők mindegyikére nézve felejtethetlenné tette.”

Az EKE Brassó kezdeteinek nagy személyisége volt **Koós Ferenc** királyi tanácsos és Brassó megyei tanfelügyelő.

Koós Ferenc (Magyarrégen, 1828. október 18. (keresztelő) – Brassó, 1905. február 18.) 1840–1848 között szolgadiák a marosvásárhelyi Református Kollégiumban. A szabadságharc idején előbb nemzetőr, majd Mátyás huszár volt. A szabadságharc után diák és köztanító Marosvásárhelyen majd Szebenben, ahol románul tanult. Részt vett a Makk-féle összeesküvésben (1851), amiért letartóztatták, de szabadon engedték. Román tudása miatt 1855-ben bukaresti református lelkésznek nevezik ki. Közben tanított a bukaresti magyar iskolában. Lakása a szabadságharc bujdosóinak egyik menedékhelye volt. Kiadta és részben írta a Bukaresti Magyar Közlönyt (1860–61). Végigjárta a csángó falvak egy részét (1858), az egyházkerület, a falvak, a lélekszám s a használt egyházi nyelv szerint kimutatást készített róluk. A román fő-

városban templomot épített, művelődési házat, olvasóegyletet alapított az ott élő magyarságnak.

1878-ban kinevezték Brassó vidéki tanfelügyelőnek, majd királyi tanácsosnak. Hétfalu iskolaügyeinek fejlesztésében nagy szerepet vállalt. Kezdeményezte, hogy Apáczai Csere János házát márványtáblával jelöljék meg. 1881-ben készítette el Apáczai Csere János életrajzát. 1891. szeptember 27-én beszédet mond a csángó szobor leleplezési ünnepségén. Sokat foglalkozott Zajzoni Rab István emlékének ápolásával is.

*Kőrösi Ferenc utó
királyi tanácsos tanfelügyelő.*

Az Erdélyi Magyarok Közművelődési Egyesülete (EMKE) brassói fiókjának elnöke (1885–94). Több társulat, egyeslet, élete alkonyán a brassói magyar szabadkőműves páholy tagja volt. Több ezer cikket, tudósítást, napi jegyzetet írt, cigány és román népmeséket, olasz elbeszéléseket fordított. V. Goldiással tankönyvet írt az erdélyi román iskolák számára (1903). Emlékiratai forrásértékűek. A két világháború között Kőrös Ferenc Kör néven működött a bukaresti magyar egyetemista ifjúság segélyező és önképző egyesülete 1939-ig. A brassói református temetőben nyugszik.

Művei: *Cigány népdalok és mesék gyűjteménye* (Brassó, 1903); *Életem és emlékeim 1828–1890* (I–II., Brassó, 1890).

Az EKE Brassó programja

Az EKE Brassó programját szintén az *Erdélyből* tudjuk meg:

Erdély, 1893., 10. szám

Az E. K. E. brassóvármegyei osztályának munkaprogramja. — Kdolgozta Römer Gyula vál. tag, és elfogadtatott a decz 2-án t. vál. gyűlésen. — Az osztály három irányban fog működni és pedig: társadalmi, turistasági és tudományos irányban. Az első és utolsó cél megvalósítható ép úgy télen, mint nyáron, míg a turistasági munkálkodás természetesen főleg a nyárra szorítkozik. A társadalmi tevékenységrendszeres és havonként, illetve hetenként tartandó összejövetelekben nyilvánul, melyeken felolvasások, előadások tartatnak és az esetleges indítványok előre megvitattatnak. A Sieb. Karp. Verein Kronstadt-osztálya által rendezni szokott turista estélyek mintájára tervezett összejöveteleinknek egy meghatározott napra való szorítása nagyon kívánatos, kivált a taggyűjtés szempontjából, mivel előre meg nem határozott napú összejöveteleknél a tagok csekély számban való megjelenése lankadást idéz elő. Ezért összejöveteleink napjaul szombat estél, helyiségül pedig az »Európa«-szálló étkező termét tűztük ki. A társadalmi együttélés élénkítésére a nyár folyamán osztály-kirándulások és nagyobb utazások rendeztetnek, így meglátogatja az osztály alkalmilag a társosztályokat és az erdélyi rész nevezetességeit, mint pl. a marosújvári sóbányákat, az almási barlangot, Gyulafalvát, a Szt. Anna-tavat, stb. A farsangokon fényes bál rendezendő, melyenek jövedelme turistasági célokra fordítandó. A turistasági működést osztályunk menedékházak építésével fogja megkezdeni. E tekintetben elfogadtatott Fellner Lajos alelnök indítványa, hogy a Csukás alatt egy menedékház építtessék még a tavasszal, már csak azért is, mivel vármegyénk magasabb hegysegei közül csupán ennek nincs még menedékháza. A költségvetés és építési tervezet 1300 frt költséggel helybenhagyatott. A költségek fedezésére kormánysegélyt kér az osztály. Az erre vonatkozó memorandumot küldöttség fogja a kormánynak átnyújtani. — A menedékház a Tészla-tetőn épülne 1430 m. magasságban, miálta a zajzoni-fürdő látogatottsága is emelkedni fog, mert e pont könnyen elérhető kiránduló

helye lenne a fürdővendégeknek, kik egy menedékház felépítése által gyakori kirándulásokra ösztönöztetnének. Egy második, ezzel összefüggő feladatunk, a menedékházhoz vezető utakat kijavítani és színjelleléssel ellátni és pedig kétfelől: a Kiság patak felől, valamint a Szász korcsma felől. Fontos még a Komlósról a Tészta-réten álló csúcsra vezető harmadikút megjelölése, mert ez utat csakhamar megkedvelnék a fürdővendégek és turisták, mivel általa az erdőkben szűkölködő Zajzon-völgyi hosszás és unalmas kocsikázás fölöslegessé válnék. Későbbi jövőnek tartjuk fenn egy menedékház építését a Klincsura a Bucsecsen vagy a Toárka alatt a Bucsecsen, mivel általa a Törcsvárról kiinduló gyaloglók útja megkönnyíttetnék, vagy legalább is megrövidíttetnék. Ép így menedékház építhető a Királykő mögötti Zenogán is, s ezáltal megközelíthetőbbé válnék ez a szép csúcs, de főleg a Krepatura sziklahasadás, mely regényes szépség tekintetében felülmúlja a sokat dicsért Tordai hasadékot is. Tudományos feladata lenne az osztálynak, illetve tagjainak, Brassó vármegyének az Erdélyben való leírása és ismertetése. E végett geológiai és mineralógiai kutatásokat eszközöl, s etnográfiai tanulmányokat tesz. Különösen a hétfalusi csángók nyelvét, vallását és viseletét kell alaposan tanulmányoznunk, mert ezekben egy oly sajtószerű vegyületet bírnak, mint sehol másutt Magyarországon.

Fontos feladata még az osztálynak az ótöháni magyar viseletű, de oláhul beszélő lakosságot etnográfiailag ismertetni, éppúgy a Barczáságot is.

A választmány a gyakorlati turista tapasztalatain alapult munkaprogram kidolgozásáért jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét Römer Gyulának, ki oly rövid idő alatt feladatának a legszebben megfelelt, és a kidolgozó indítványára az elősorolt feladatok sikeres megoldása végett öt bizottságot választott és pedig vigalmi bizottságot Zakariás János dr., Molnár István, László Gerő, Feller Lajos és Molnár Endre tagokból; kiránduló bizottságot Bocskor Ádám, Feiner Lajos, Förder Sándor, Orlovsky Gyula és Veress György tagokból; irodalmi bizottságot Rombauer Emil, Zakariás János dr., Molnár Endre, Koós Ferencz és Nagy Károly tagokból; építő bizottságot Feiner Lajos, Gödri János, Orlovsky Gyula és Hoffmann Miksa tagokból és végül idegenforgalmi bizottságot Kiódé Sándor, Molnár István, Verzar Lukács, Zakariás János és Bocskor Ádám tagokból. Ez utóbbi bizottságnak feladata leendő az idegen magyar kirándulókat útmutatásokkal, tanácsokkal ellátni, veze-

tőről gondoskodni, a kirándulókat a szükséges felszerelések beszerzésében útbaigazítani s általában mindent elkövetni, hogy a kirándulók száma növekedjék.

A *Kolozsvár* 1893. december 7-iki, 280. számában ez a program a következőképpen jelenik meg:

Az E. K. E. Brassóvármegyében

Brassó, decz. 6. A Kárpát-egyesület brassómegyei osztálya valóságos lázas tevékenységet fejtett ki, hogy minél hamarább megalkothassa munkaprogramját, melynek alapján aztán dolgozhassek. Körültekintő gondnal, éles megfigyeléssel immár ezt is összeállította. A decz. első napjaiban tartott választmányi gyűlésnek főtárgya éppen a munkaprogram megállapítása volt. A gyűlést Urbán Ferencz elnök vezette, ott lévén Fellner Lajos és Verzár Lukács alelnökök, Molnár István titkár, Römer Gyula, Alesius Oszkár, Lukács József, Molnár Endre, Förder Sándor, Zakariás János dr., Kecskeméti Zsigmond dr., Lázár Gerő, Koós Ferencz, Rombauer Emil, László Gerő, Verzár Móricz, Letmányi Nándor dr., Grünfeld Móricz dr., Nagy Károly, Krbek Arnold, Bodó Sándor, Orlovsky Gyula, Papp Árpád dr., Folgovics Miklós, Becskor Ádám, Orbán Pál, Veress György stb.

Elnök a jegyzőkönyv hitelesítése után általános helyeslések közt terjesztette elő a Römer Gyula választmányi tag által kidolgozott munkaprogramot, melyet a munkaprogram-készítő bizottság is elfogadott A megállapított munkaprogram, melyen meglátszik a gyakorlati turista tapasztalata, lényegében a következő: Az osztály három irányban fog működni és pedig társadalmi, turisztasági és tudományos irányban. A társadalmi tevékenység rendszeres és havonként tartandó összejövetelekben fog nyilvánulni, melyeken felolvasások, előadások tartatnak és az esetleges indítványok előre megvitattatnak. A nyár folyamán osztálykirándulások és nagyobb utazások rendeztetnek. Meglátogatja az osztály alkalmilag a társosztályokat és az erdélyi rész nevezetességeit. A farsangon egy fényes bált rendez, melynek jövedelmét turisztasági célokra fordítja. A turisztasági működést menedékházak építésével fogja megkezdeni. E tekintetben elfogadtatott Fellner Lajos alelnökindítványa, hogy a Csukás alatt egy menedékház építtessék meg a tavasszal. A költségvetés és építési tervezet 1300 frt költséggel helybenhagyatott.

A költségek fedezésére kormánysegélyt kér az osztály. Az erre vonatkozó memorandumot küldöttség fogja a kormánynak átnyújtani. A menedékház a Tészla-tetőn épülne 1430 m magasságban, miáltal a zajzoni fürdő látogatottsága is emelkedni fog, mert e pont könnyen elérhető kiránduló helye lenne a fürdővendégeknek. — Tervbe vétetett még menedékház építése a Bucsecsen és a két Királykő mögötti Zenogán, utóbbi által a Krepatura sziklahasadék téhetnék megközelíthetővé. Tudományos feladata lenne az osztálynak Brassó vármegyének leírása és ismertetése. E végett geológiai és minerológiai kutatásokat eszközöl, etnográfiai tanulmányokat tesz. Különösen a hétfalusi csángók nyelvét, vallását és viseletét fogja alaposan tanulmányozni, mert ezekben egy oly sajátosságos vegyületet leírunk, mint sehol másutt Magyarországon. Fontos feladata lesz még az osztálynak az ótoháni magyar viseletű, de oláhul beszélő lakosságot etnográfiaiig ismertetni, éppúgy a Barczaságot is. A választmány az elősorolt feladatok megoldására öt bizottságot választott és pedig vigalmi bizottságot Zakariás János dr., Molnár István, László Gerő, Fellner Lajos és Molnár Endre tagokból; kiránduló bizottságot Bocskor Ádám, Fellner Lajos, Förder Sándor, Orlovszky Gyula és Veress György tagokból; irodalmi bizottságot Rombauer Emil, Zakariás János dr., Molnár Endre, Koós Ferencz és Nagy Károly tagokból; építő bizottságot Fellner Lajos, Gödri János, Orlovszky Gyula és Hoffmann Miksa tagokból és végül idegenforgalmi bizottságot Bodó Sándor, Molnár István, Verzár Lukács, Zakariás János és Bocskor Ádám tagokból. Ez utóbbi bizottságnak feladata leendő az idegen magyar kirándulókat útmutatásokkal, tanácsokkal ellátni, vezetőkről gondoskodni, a kirándulókat a szükséges felszerelések beszerzésében útbaigazítani s általában mindent elkövetni, hogy a kirándulók száma növekedjék. A választmány a munkaprogram kidolgozásáért jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét Römer Gyulának, ki oly rövid idő alatt feladatának a legszebben megfelelt. A gyűlés folyama alatt a szomszéd Háromszék megyei osztály részéről Bogdán Béla több tagtársával megjelent a gyűlésen, kiket a választmány tagjai mint vendégeket a legszívesebben fogadott. A gyűlés emelkedett hangulatban oszlott szét. Végül megjegyezzük, hogy az osztály élénk összeköttetésben van a központtal és az osztálytitkár Molnár István minden legkisebb mozgalomról azonnal értesíti a központi titkárt.

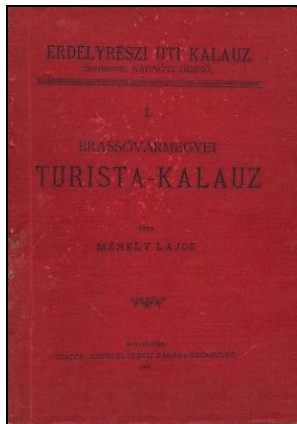
—zső.

Az EKE Brassó programja lassan kezdett megvalósulni, hogy csak az elejét említsük:

A brassói EKE 1895. június 8-án a Kiskirálykőn menedékházat avatott. A Csukás-hegység-ben, a Tészla-réten, pedig 1900 nyarán a határőrök egykori faházát alakították át menedék-házzá (itt szálltak meg a Csukásra kirándulók).

Hogy hogyan tudták ezeket a menedékházakat felépíteni? Két szó: *Magyarország* – mert akkor itt még Magyarország volt és *kormánytámogatás* – mert amint kitűnik a cíkből is, az EKE Brassó a kormányhoz fordult támogatásért. A magyar kormány akkor nagy elsőbbséggel kezelte a turizmus helyzetét, a természetjárást.

Méhely Lajos 1895-ben Kolozsváron megjelentette a *Brassóvármegyei turista-kalauzt*.

Szintén a program tekintetében a *Székyel Nemzet* 1902. április 30-iki 65. Száma beszámol a hétfalusi csángó községekben tett látogatásról:

Az E. K. E. brassóvármegyei osztálya május hó 4-én Pürkerecz és Zajzon községekbe a csángó háziipar és népelet tanulmányozására kirándulást rendez, melynek részletes tervezetét itt közöljük: Május hó 4 én d. u. 1 óra 15 perckor indulás a közúti vasút sétatéri megállóhelyéről különvonaton. — Érkezés Hosszúfaluba d. u. 2 óraker, ahol a négyfalusiak csatlakoznak. — Innen indulás 2 óra 15 perczkor csángó-

szekereken Pürkereczre. — Oda érkezés d u. 3 órakor. A mészégető katlanok megtekintése után, bevonulás a községbe, az ezen alkalommal rendezendő csángó háziipari kiállítás megtekintésére. Azután következik a csángó fiatalok által bemutatandó Boricza-táncz megsejmlélése. — öt óra után a társaság átrándul Zajzon községébe a fürdő megtekintésére. — Itt 6 órakor a Concordia nagytermében társasvacsora. 7 óra 30 perckor visszaindulás Hosszúfaluba és onnan 8 óra 30 perczkor a közúti vasúttal vissza Brassóba. — A társas vacsora alatt a hosszúfalusi cigányzenekar játszik. Költség: 1. Közúti vasút oda és vissza 60 fil. 2. Egy szekérhely Hosszúfaluból—Pürkereczre és vissza 60 fil. 3. Társasvacsora ital nélkül 1 kor. 20 fil. Összesen 2 kor. 40 fil. Az ezen kiránduláson részt venni óhajtok szíveskedjenek f. évi május hó 1-én déli 12 óráig a Kaszinóban és Idegenforgalmi irodában kitett aláírási íveken, a részvételi költségek lefizetése mellett — melynek ellenében részvételi jegyek szolgáltatnak ki — jelentkezni.

Az Erdély 1900. november 1-jei 11 - 12. száma a következőkről számol be:

Új kerékpáros kör. Az E. K. E. brassóvármegyei osztályának 1900. évi július hó 9-én tartott választmányi ülésében a *kerékpáros kör* megalakítása tárgyában hozott határozatából kifolyólag 1900. évi július hó 16-án az Orient szálloda kerthelyiségében dr. Zakariás János elnökle alatt tartottak alakuló gyűlést. Jelen voltak: dr. Zakariás János, Delej Dezső, Szabó Ferencz (honv. főhadn.), Sámek Gyula, László Domokos, Preiszner Péter, Färber József, Kiss Árpád, Koturnya Dezső és Förder Sándor, mint könyvvezető. Dr. Zakariás János fölkéri Förder Sándort a mai ülés tárgyának részletes előadására, mire előadja Förder Sándor, hogy az osztálynak f. hó 9-én tartott választmányi ülésében, minthogy az E. K. E. brassói osztályának tíz tagja a kerékpáros kör megalakítását aláírási ívén kívánatosnak mondván ki, alapos megfontolás után a kör megalakítását azon hozzáadással mondta ki, hogy a körnek belserveszkedése ügyében egy külön értekezlet léssen egybehívandó, melynek első feladata az elnök választása, ki a kör ügyeit fokozatosan fejleszteni s működését irányítani lenne hivatva, fölfejtvén egyúttal azt is, hogy az egyesület tagjai ezen körnek külön díjfizetés nélküli tagjai lesznek s feladatuk egyelőre a kirándulások alkalmából a gépeken elérhető pontokig gépen eljutni, vagyis a kerékpársportot a turisztikával alkalmas

módon összeegyeztetni ; s végül megjegyezvén, hogy nagyobb utakat tevő kerékpárosok számára a kolozsvári központ egy javítószekrényt szándékozik itt fölállítani, melyben a javítóanyagból kifogyott turista, a gépéhez szükséges anyagokat és műszereket megtalálja. Az értekezlet ezen kijelentéseket tudomásul veszi. A kör elnöki tisztének betöltésére nézve Simon Zoltán helybeli műfaragászati és faipar szakiskolai igazgató lett ajánlva, kis lelkesedéssel, egyhangúlag a kör elnökéül lett megválasztva s mivel megjelenni akadályozva volt, ezen megválasztásának tudomására hozatalával Förder Sándor jegyzőkönyvvezető lett megbízva. Ezek után a további teendőkre nézve az elnök távollétében, további határozat, illetve megállapodásokba bocsátkozni az értekezlet nem óhajtván, az ülés a megjelent érdeklődők az ügy jóindulatú támogatására újból felkértevé, bezáratott.

K. m. f. Zakariás János dr., Förder Sándor, mint jkv. vezető.

Az EKE Brassó második elnöke

Dr. Zakariás János (1867–1946) öt évig volt az EKE Brassó elnöke, folytatva elődje munkáját.

Az Erdély 1902. április 1-jei 4–5. számából tudhatunk az elnökváltásról: *„Immár 7 éve, hogy az E. K. E. brassó megyei osztálya megalakult s habár a végzett munka egész sorozatára tekinthet vissza, mégis az érdeklődés nem áll arányban egyesületünk eszményi célja szépségeivel és fontosságával és csak azon őszinte szeretet és tisztelet, melyet volt elnökünk, Orbán Ferencz igazgató iránt érez társadalmunk, tudta az egyesületben, ha nem is mindig az élénk életet, de az életerőt fenntartani. Midőn Orbán Ferencz a tavalyi közgyűlésen elnöki állásáról leköszönt és maga helyett Zakariás János dr.-t ajánlotta, távozása felett érzett sajnálatunk mellett még hálánk is kísérte őt, ki úgy hivatalos, mint társadalmi nagy elfoglaltsága mellett még mindig talált időt arra, hogy egyesületünket összetartsa.”*

Az Erdély 1910. június 1-jei 7. száma a következőket írja: *„1903–1904 telén gonosz kezek felgyújtották kiskirálykői fából készült menedékházunkat. Nemsokára ezután elhamvadt a szász testvérek nagyközhavasi védőkunyhója is. E sajnálatos események az összes brassói turistákat nemzetiségi különbség nélkül igen lehangolták és elkéséřitették. A szász testvérek végleg visszavonultak a Nagyköhavasról és más tájak kultiválására fordították erejüket. Osztályunk tagjait egyetlen na-*

gyobb szabású alkotásuknak elvesztése pedig egészen a kétségbeesésig lesújtotta és mert elnökük i dr. Zakariás János is elfoglaltságára való hivatkozással tisztségéről leköszönt, egyesületünk osztályának feloszlását is forgatták gondterhes fejekben. A csüggedést csakhamar felváltotta az alkotás vágya és a hangya szorgalmú munka pezsgése, mert az 1906-ik esztendőben az új elnöknek dr. Gombos Albinnak sikerült új reményt fakasztani a magyar turistaság sorsa felett kesergők szívében. Az új elnök ugyanis alapos tanulmány és sok fáradozás után azt az eszmét vetette fel, hogy az osztály szűkös anyagi erejét nem forgácsolja el többfelé, hanem azt az elégett menedékház után megtérült csekély kártérítési öszszeggel együtt fordítsa az elárvult Nagykőhavasra.”

Az EKE Brassó harmadik elnöke

Dr. Gombos Ferenc Albin (eredetileg Gombos Ferenc, 1892-től 1895-ig Gombos Albin, később gyakran Gombos F. Albin) (Ambrózfalva, 1873. október 3. – Budapest, Terézváros, 1938. december 25.) magyar történész, pedagógus, író, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. A középkori Magyar Királyság és Európa történetének kutatója, korabeli forrásainak feltérképezője volt, több jelentős forráskiadvány gondozása fűződik a nevéhez. Miklósy Ilona (1873–1958) színésznő, író férje.

Dr. Gombos F. Albin

Gombos István és Szathmáry Magdolna fia. Középiskolai tanulmányait Makón kezdte meg, majd 1889-től (az V. osztálytól) a Temesvári Piarista Gimnáziumba járt. A VI. osztály után, 1891-ben belépett a piarista rendbe. A noviciátusi évet 1891/1892-ben Vácott töltötte. Keresztnevét az egyszerű (ideiglenes) fogadalom letételekor, 1892. augusztus 28-án változtatta Ferencről Albinra. A gimnázium felső két osztályára.

tályát szerzetesnövendékként a rend kecskeméti gimnáziumában végezte, ahol 1894-ben érettségizett. Ezt követően a piarista tanárképző intézet, a Kalazantinum hallgatójaként kezdte meg felsőfokú tanulmányait a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen, de már az első félév végén, 1895. február 5-én kilépett a rendből.

1900-ban történelem–földrajz szakos tanári és bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1898-tól a brassói főreáliskolában, 1906-tól a Budapesti VII. Kerületi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban, 1919-től 1934-es nyugdíjazásáig pedig a Budapesti Középiskolai Tanárképző Intézet gyakorlógimnáziumában volt középiskolai tanár.

Az 1920-as évektől aktív tagja, tisztje volt a budapesti piarista gimnázium cserkészcsapatának (2. sz. B.K.G.), rendszeresen táborozott velük, és ilyenkor különösen „mesélő lócája” tette népszerűvé a fiúk között.

1898-tól 1906-ig tehát a Brassói Magyar Királyi Állami Főreáliskolában, Brassó egyik leghíresebb tanintézményében tanított.

Az iskoláról azt kell tudni, hogy a Főreál 1885-ben kezdte meg működését a Csergepiac (ma Apollonia Hirscher utca) egyik épületében. Tanári karát Rombauer Emil (az országos közoktatási tanács tagja és az országos középiskolai tanáregyesület alelnöke, tankerületi főigazgató) – aki szintén az EKE Brassó alapító tagja volt – Budapesten végzett fizika-kémia szakos tanár, a későbbi igazgató szervezte meg, aki fiatal és tehetséges tanárokat hívott Brassóba. A Rezső körüti háromszintes, impozáns épület 1889-ben készült el; építését és felszerelését Rombauer saját vagyonából is támogatta.

A Főreál diákjai sötétzöld sapkát viseltek, szemben a katolikus gimnázium diákjainak égszínkéék és a kereskedelmi iskoláéinak piros fejfedővel szemben.

Az EKE Brassó negyedik elnöke

1907-ben a Budapestre áthelyezett dr. Gombos F. Albin távozásával megürült elnöki állásra közfelkiáltással egyhangúlag Halász Gyula főreál iskolai tanárt, ellenőrnek Preiszner Pétert, jegyzőnek Fest Sándort, választmányi tagnak dr. Kozma Miklóst (Hosszúfalu) választották meg.

Halász Gyula, született Fischer Gyula (Csetény, 1871. szeptember 17. – Brassó, 1969. március 16.) erdélyi magyar szerkesztő, közíró. Ifj. Halász Gyula (Brassai) és Halász Kálmán apja.

Székesfehérváron és Budapesten tanult, magyar–francia szakos tanári oklevelet szerzett 1896-ban. Diákkorában gyalog bejárta Erdélyt Brassóig, ahol bevallása szerint „*a Cenk mágnesként örökre idevonzotta*”. Többször járt Párizsban. 1896-tól negyven éven át Brassóban középiskolai tanár. A *Brassói Szemle* (később *Brassói Hírlap*) megalapítója, a lap megszűnése után 1919-től a *Brassói Lapok* munkatársa 1933-ig, amikor is *Brassói Napló* címmel új lapot alapít és szerkeszt 1936-ig. Turista lapok munkatársa, az Erdélyi Kárpát-egyesület brassói osztályának majd a Brassói Turista Egyesületnek az elnöke; tiszteletére a Nagykőhavas csúcsára vezető fő turistautat 1929-ben Halász Gyula útjának nevezték el (mai neve Családi út).

Életcéljának tekintette az addig meg nem épült nagykőhavas menedékházat: „*A közgyűlés elnökül választotta Halász Gyulát. Ő ünnepélyesen fogadalmat tett, hogy egész erejét a menedékház felépítésére szenteli és elnöki tisztségéről addig le nem mond míg a királykői üszkös romokból a Nagykőhavason új menedékház nem épül.*” – írja az Erdély 1910-es, 7. száma.

Az EKE Brassó elnökei

1. 1893–1901: **Orbán Ferenc (1847–1924)**
2. 1901–1905: **dr. Zakariás János (1867–1946)**
3. 1905–1906: **dr. Gombos F. Albin (1873–1938)**
4. 1907–1927: **Halász Gyula (1871–1969)** (1927-ben Brassói Turista Egyesület néven jegyezték be az EKE Brassót, mert az egyesület románra fordított neve megegyezett az SKV névével. Halász Gyula továbbra is az egyesület elnöke maradt. Az államosításig BTE volt, azután a kommunizmus ideje alatt nem voltak egyesületek.)
5. 1991–1995: **Nagy Béla (1929–2010)**
6. 1995–1997: **Kovács Attila (sz. 1971)**
7. 1998–2005: **Soós Gábor (sz. 1947)**
8. 2006–2015: **Szász Ágnes (sz. 1960)**
9. 2015–: **dr. Kovács Lehel István (sz. 1975)**

TUODOD-E?

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A GPS-ről (XVI.)

Előző Encián számunkban a *GARMIN GPSmap 62s* készülék *Mutat és megy* menüpontját ismertettük.

A következő menüpont a *Profil váltás*.

Profil váltás

A *profil* a beállítások összességét jelenti. A beállításokkal pedig, amint láttuk, a készülék szabható testre, vagyis úgy állítjuk be ezt, ahogyan nekünk és a célnak leginkább megfelel, tehát az adott alkalmazási módhoz optimalizáljuk a készülék működését.

Például más beállításokra van szükség, ha gyalogos, szabadidő vagy autós használati módban használjuk a GPS-készülékünket. A gyalogos mód esetén például a főképernyő az iránytű, hisz az adott irányba kell haladnunk, és szinte bármin átmehetünk, az autós üzemmódban a fő képernyő a térkép, és csak az autós utakon haladhatunk.

A menüpontból kiválaszthatjuk az előre definiált *Kikapcsolódási, Jármű, Geocaching, Klasszikus, Tengeri, Fitnessz* profilok valamelyikét.

Az adott profil alkalmazása során megváltozhat a kijelző színe, az adatmezők, a mértékegységek, a pozíciók stb.

Például *Kikapcsolódási* profil esetén a *Fedélzeti számítógép* a *Magasság, Napi km száml., Sebesség, Pontos idő, Mozgásidő, Átl. seb. mozg., Állás-idő, Telj. átlagseb.* adatmezőket tartalmazza, míg *Jármű* profil esetén a fő

adatmezők a *Sebesség, Megtett út, Max. sebesség, Mozgásidő, Átl. seb. mozg., Állásidő, Telj. átlagseb.*

Amennyiben a *Beállítások*nál saját profilt állítottunk be és mentettünk le, arra is itt válthatunk.

Amikor egy profilról áttérünk egy másikra, a készülék lementi az összes addigi beállítást, hogy visszatéréskor tudja ezt ismét betölteni.

Területszámítás

Ezzel a menüponttal lehetőségünk van területet számítani. Nem kell mást tennünk, mint az *Indítás* gomb megnyomása után körbesétálni a kívánt területet, majd megnyomni a *Számít* gombot.

Miután kiszámoltuk a területet, elmenthetjük a nyomvonalat vagy akár a mértékegységet is módosíthatjuk. Lehetséges mértékegységek: *Négyzetláb, Négyzetméter, Acre (kb. 4000m²), Hektár, Négyzetkilométer, Négyzetmértöld.*

Naptár

Segítségével a naptárt tudjuk megjeleníteni hónapokra bontva. Ha valami történt valamelyik dátumon (például van rögzített útvonal), akkor azt is kijelzi.

Számológép

Ez a menüpont egy hagyományos vagy tudományos számológépet jelent meg. A MENU gomb segítségével válthatunk a kettő között. Ugyanitt van lehetőségünk arra is, hogy a szögek mértékegységét radiánra vagy fokra állítsuk be.

Profil váltás, Területszámítás, Naptár, Számológép

(Folytatjuk.) ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A Szág-hegységről – egy hegy tragédiája

Minden bizonnyal a hegyeknek is megvannak a maguk tragédiái, és ezeken nem feltétlenül természeti csapásokat, földrengéseket, vulkánkitöréseket, földcsuszamlásokat stb. értünk, hanem olyanokat is, amelyek – mint az embernél is – az identitásuk elvesztéséhez vezetnek.

Van a Barcaságnak egy furcsa hegysége, amelyet valahogy elfelejtettek térképre rajzolni, pontosabban fogalmazva besorolni a „nagy” hegységek osztályába. Amolyan „árva” hegy lett, a „senki hegye”, amely hol ide, hol oda tartozik annak függvényében, hogy a leíró épp melyik hegységből érkezik.

A Szág-hegységről² van szó, amelyet gyakran a Persányi-hegység részeként említene, de szerepel a Fogarasi-havasok vagy a Jézer-Păpuşa-hegység részeként is.

Hogy hova tartozik igazából, erről lehet vitázni, minden esetre számos ellentmondás található a besorolásoknál.

Vegyük például a wikipédia leírását: „*A Déli-Persány-hegység (Sudici) vagy Szág-hegység (Muntii Ţaga) a Fogarasi-havasok és a Központi-Persány-hegység között helyezkedik el. Gyakran a Fogarasi-havasok részeként emlegetik. Itt található a hegység legmagasabb pontja a Szág-*

² Muntii Ţaga.

hegy (1641 m). Nyugaton, a Brassói-medence fölé emelkedő csúcs a fekete-tehalmi Nagy-Fekete-hegy (1292 m)."

A Persány-hegység³ a Keleti-Kárpátok déli részén elhelyezkedő középhegység, Brassó megye, Kovászna megye és Hargita megye területén. A 100 km hosszú hegysor területe közel 1000 km². Délen a Fogarasi-havasok, Királykő, Bucsecs közé ékelődik be, északon felvonul egészen a Hargitáig.

Minden földrajzi leírás egyetért azonban abban, hogy a Persányi-hegység legmagasabb hegye a Kotla⁴ Az 1292 m magas csúcsba kiemelkedő hegy nevét valószínűleg alakjáról kapta. A szláv eredetű kotla szavunk jelentése: cserépből vagy vasból készült nagyobb edény, lábas; bogrács, üst. S valóban, a hegynek fordított üst alakja van.

Ha a Szág-hegységet a Persányi-hegységhez sorolnánk, akkor a Szág-hegy (1641 m), de még a Csuma-tető (1630 m) is megelőzné a Kotla magasságát. Miért nem ez akkor a Persányi-hegység legmagasabb hegye?

Sokan a Fogarasi-havasokhoz⁵ sorolják a Szág-hegységet, ám ennek ellentmond a viszonylag nagy távolság és az eltérő geológiai felépítés.

Létezik még egy hegység, amely beékelődik a Fogarasi-havasok és a Királykő közé, ez a Jézer-Păpușa. Több hegycúcsa is meghaladja a 2400 métert, legmagasabb pontja a Vörös-hegy⁶ (2469 m). A Jézer-hegységből ered a Bukaresten is áthaladó Dâmbovița folyó, amelyen a Besenyő-víztározó⁷ található a hegység északi részén.

Sokan ehhez a hegységhez sorolják a Szág-hegységet is, ám itt is ugyanaz a probléma, mint a Fogarasi-havasokkal. Eltérő a klíma, eltérő a geológiai felépítés, nem igazán mondható csak a hegység előhegyének...

Ha a klímát, a magasságokat és a geológiai felépítést vesszük figyelembe, akkor minden bizonnyal a Persányi-hegységgel mutatja a legnagyobb rokonságot.

³ Régebben Persányi-hegysor, Apácai-hegysor vagy Krizbai-havas, Geisterwald, Munții Perșani.

⁴ Feketehegy, Nagy-Feketehegy, Schwarzberg, Măgura Codlei.

⁵ Fogarascher Gebirge, Munții Făgăraș.

⁶ Vârful Roșu.

⁷ Lacul Pecineagu.

A Szág-hegység a Második katonai felmérésen (1806–1869)

Vitákra ad okot a hegység román neve is.

Számos térképen Țagla-nak említik, az 1940-es katonai térképen jelenik meg Țaga-ként. A Habsburg Birodalom Második Katonai Felmérésén Sage-ként jelenik meg a csúcs, de térképeken használták még a *Sagla*, *Sagli* elnevezéseket is.

Mind a magyar, mind a román elnevezésére nincs egyértelmű magyarázat.

Legmagasabb pontja is vitatott kérdés. A pontos mérések alapján a Szág-hegy 1640,66 m magas, ám a Fața lui Ilie nevet viselő csúcs 1641,2 m. Egy régi szovjet térképen ez egyenesen 1657 m magasnak van feltüntetve, hasonlóan a Valentin Bălăceanu és Hedda Cristea által szerkesztett Fogarasi-havasok útikönyvben is (Edit. Sport-Turism, Bukarest, 1984).

Kulturális, honismert tekintetében azonban a Szág-hegység sem marad alól a többi Barcasági-hegység közül. Számos monda, történet köthető hozzá.

1427-ben Zsigmond király Szászvolkánynak⁸ adományozza a Szág-hegységhez tartozó Csuma-tetőt⁹. A monda szerint a Persányi-hegységben vadászott Zsigmond király, s ezen a gyönyörű havasi legerőn akarta megvendégelni kíséretét, ám elfogyott a bora. A vulkáni bírós lesietett a hegyről, ám, az akkor még híres szőlősökkel rendelkező faluban sem talált bort. Egyedül a pap lányának volt egy hordó bora, s

⁸ Volkány, Villa Vulcani vagy Villa Wolkan, Wolkendorf, Wöl-ken-dref, Vulcan vagy Vălcândorf.

⁹ Vârful Ciuma, Hohe Koppe vagy Tschuma (1630 m).

nem is kért egyebet cserébe, csak tiszteletet a falunak. A bíró vedrekbe töltötte a bort, szétszedette a hordót, majd felvitette az egészet a magas hegyre. Ott ismét összerakták a hordót, megtöltötték a 40 veder borral, majd virágokkal feldíszítve vitték a király elé. Így ajándékozta a király azon nyomban a Csuma-tetőt a pap lányának, s lett ez a községé.

A Szág-hegység a Harmadik katonai felmérésen (1869–1887)

1522-ben rendezték a szászvolkányiak a határvitájukat Zernyesttel¹⁰. A monda szerint a vitát pont a Csuma-tetőn lévő legelő okozta, s a zernyestiek készek voltak megvenni a szép havasi rétet, ám a volkányiak annyi garast kértek érte, amennyit egymás után le lehetett helyezni az ösvényre, a falutól a hegycsúcsig. A zernyestiek el is kezdték lerakni a pénzeket, ám a volkányiak észrevették, hogy a hátsók szedték fel a garasokat, s előre futva ismét lerakták azokat, így a csalás okán a legelő eladása meghiúsult, mi több, a volkányiak egy nagy határkövet építettek, s szabályként vezették be, hogy aki először lépi át a két falu határát, lefektetik a kőre, s addig korbácsolják, míg ki nem jelenti, hogy Volkány határa szent és sérthetetlen.

Érdekes a Csuma-tető elnevezése is. Barcasági csángó tájszóként a *csumának* három jelentése van, egyrészt a betegséget jelenti: *pestis fn* [Orv.], mint a román *ciumă*, másrészt egy betegségdémon neve, har-

¹⁰ Zernest, Villa Czerne, Zernescht vagy Zernen, Särnescht, Zärnești.

madrészt pedig duzzadást, dudort is jelent, valószínű ez adhatta a ki-dudorodó csúcs nevét.

A Szág-hegység a ritkán, sőt nagyon ritkán látogatott hegyeink közé tartozik, jelzett utak nincsenek, utoljára Lehmann Károly (1894–1990) emlegetett egy csúcsra vezető jelzett ösvényt az 1970-es években, mi pedig 2000-ben találtunk egyetlen egy oszlopot a Barca baloldali mellékfolyója, a Bârsa Fierului gázlójánál, miszerint: „*Spre Vf. Ciuma, prin Găozea, 2¾ h*”. A jelzés tanúsága szerint egykoron ezt az útvonalat piros háromszög jelezte.

A Szág-hegység helyneveivel nem sokan foglalkoztak, Heinrich Wachner is épp csak hogy megemlíti a *Kronstädter Heimat- und Wanderbuch* című művében (Hiemesch, Brassó, 1934), mind a magyar, mind a szász, mind a román helynévanyag lassan feledésbe merül.

A besorolás ellentmondásossága és a honismereti, helyrajzi értéke miatt talán a Szág-hegység megérdemelné, hogy önálló hegységként kezeljük, ne legyen más csoportba besorolva. Ugyanazzal a ranggal vonuljon be a barcasági hegyek sorába, mint a Nagy-kőhavas, a Keresztény-havas, a Királyő vagy a Csukás, netán a Bucsecs. Illene, hogy felkutatassuk, felelevenítsük helynévanyagát, és illene, hogy friss útjelzésekkel ellátva, kapcsoljuk be a turisztikai forgalomba! ■

A Szág-hegység a Persányi-havasok térképén (1980)

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Hogyan juthatunk fel a Szág-hegyre?

A feladat nem könnyű, mert ha létezett is valamikor jelzett turista-ösvény a hegyre, most ennek nyomát sem találjuk.

De a hegy előtt először ismerkedjünk meg a Barcaság nevét adó Barca-folyóval!

A *Barca* (románul *Bârsa*, németül *Burzen* vagy *Burzenbach*) a Barcaság leghosszabb folyója. 68,4 km hosszan folyik végig Zernyest, Szászvolkány, Vidombák, Feketehalom települések mellett.

Feltételezések szerint neve a szláv „*brza*”, azaz gyors melléknévből származik.

Hét hegyi folyó egyesüléséből keletkezik, amelyek a Barcaság délnyugati részén emelkedő hegyekből erednek.

Ezek közül a fő forrás a *Bârsa Groșetului*, amely a Fogarasi-havasokban található Komisz-csúcs (Vârful Comisului, 1884 m) közelében ered, és a 850 méter magasan álló Lombos-mező (Plaiul Foi) erdészháznál egyesül a Királykő-hegységből lesiető *Bârsa Tămașului*-jal, létrehozva a Barca-folyót. Ezt itt még *Nagy-Barcának* is nevezik.

Ez lennebb magába fogadja a *Bârsa lui Bucur* és *Bârsa Fierului* bal oldali mellékvizeket, majd Zernyestnél a Zernyesti-szorosnál keletkező *Râul Maret*.

Ótohánál egyesül a *Töröcs-patak*kal (*Râul Turcului*), a Töröcsvári-szoros északi részének fő vízgyűjtőjével, majd Barcarozsnyótól nyugatra a Szohodol-környéki vizeket levezető *Sohodol patak*kal

Innentől 10 kilométeren keresztül a diluviális rozsnói völgyön folyik keresztül. Ezen a szakaszon nincs egyetlen mellékfolyója sem, mert a környező magaslatok vizei a Barca helyett a Homoródba ömlenek.

A Barca-folyó

A Barca Vidombák és Feketehalom között ér ki a Barcaság síkságára, ahol több patakot (köztük a Vidombákot és a botfalusi cukorgyár csatornáit) fogad magába, majd végül Barcaföldvártól két kilométerre az Oltba ömlik.

Érdekeség, hogy 1517-ben a szászvolkányi, feketehalmi és hőtővényi szászok egy 5 kilométer hosszú csatornát ástak (*Neugraben, Vulcănița*), hogy egy duzzasztón keresztül a Barca vizét az említett települések felé vezessék, és ott fűrészes- és vízimalmokat üzemeltessenek.

Hogy miért fontos számunkra most ez a folyó? Mert követve tudunk feljutni a Szág-hegységre.

Két utat is választhatunk, ez egyik hosszabb, a másik rövidebb.

A Bârsa lui Bucur ágat követve mintegy 35 km-es túrát tudunk tervezni a hegyre, amelynek össz-szintemelkedése ± 1000 m.

Egy rövidebb út, amely az előző körutat megfelezi, a Bârsa Fierului mentén tervezhető meg.

Hat és fél óra alatt, 16 km megtételével, ± 793 m össz-szintemelkedéssel egy túraútra fűzhetjük fel a Szág-hegy (Vârful Țagla, 1640,66 m) és a Fața lui Ilie (1641,2 m) csúcsoakat.

Zernyesttől a Lombos-mező (Plaiul Foi) felé haladva mintegy 4 km múlva érjük el azt az útelágazást, amelynél mi a Bârsa Fierului felé kell hogy tartsunk, vagyis jobbra.

Ezen az úton mintegy 12 km-t kell megtenni a Barca-ág mentén, erdei út lévén viszont tilos autóval behajtani az Erdészeti Hivatal engedélye nélkül.

Valahol a $45,63872^{\circ}$ É; $25,19947^{\circ}$ K környékén parkolhatunk, és innen már rosszabb fakitermelő úton megyünk tovább.

Egy egykori menedékhely mellett haladunk el, amelynek romos állapota a hazai turistaság állapotára hívja fel a figyelmet.

Ezt az utat követjük az erdőben mintegy 2,5 km erejéig. Mindenütt a fakitermelés maradványai. Az erdei útnak hirtelen vége szakad, itt mintegy 30 m-t mászni kell, majd egy másik útba érünk be.

Itt egy elveszett sárga pont jelzést találunk. Sem eddig, sem ezután más jelzés nincs.

Mintegy 700 m erejéig maradunk ezen az úton, majd balra fordulunk és belépünk az erdőbe a Fața lui Ilie-csúcs felé, amelyet kb. 200 m megtétele után érünk el, végig erdőben emelkedve.

A csúcson ($45,63782^{\circ}$ É; $25,14601^{\circ}$ K; 1641,2 m) nincs semmiféle jelzés.

A Szág-csúcs felé jobbra fordulunk, hogy az erdőben visszaereszkedjünk az előbb elhagyott útra. Közel egy kilométert haladva ezen az úton egy útkereszteződéshez érünk ($45,63777^{\circ}$ É; $25,13363^{\circ}$ K; 1579 m). Ide jön fel a Bârsa lui Bucurról érkező út, s innen fogunk majd visszatérni az autóhoz.

Mintegy 300 m megtétele után elhagyjuk az ($45,63794^{\circ}$ É; $25,13065^{\circ}$ K; 1577 m) utat, és egy erdei ösvényen fogunk tovább haladni a Szág-csúcs irányába.

Mintegy 700 m-t kell megtenni ezen az alig kivehető ösvényen, amikor is felérünk a Szág-csúcsra, amelyet egy faház romjai jeleznek.

Habár minden leírás szerint ez a Szág-hegység csúcsa, a pontos mérések szerint mégis a Fața lui Ilie-csúcs a magasabb!

Romos faház a csúcson

A csúcsról visszamegyünk az útkereszteződésig, majd innen a Bârsă lui Bucur felé vesszük az irányt, vagyis nem ott megyünk vissza, ahol jöttünk.

Kétszáz méter megtétele után gyönyörű kilátás nyílik a Királykőre (45,63692° É; 25,13594° K; 1568 m). Tovább haladva, kb. 700 m megtétele után egy forráshoz (45,63605° É; 25,14230° K; 1543 m) érünk.

Forrás

A forrás után rálátás nyílik a Királykőre és a Jézer-Păpușa-hegységre. Pár lépés után egy kis faházra bukkanunk (45,63538° É; 25,14509° K; 1526 m).

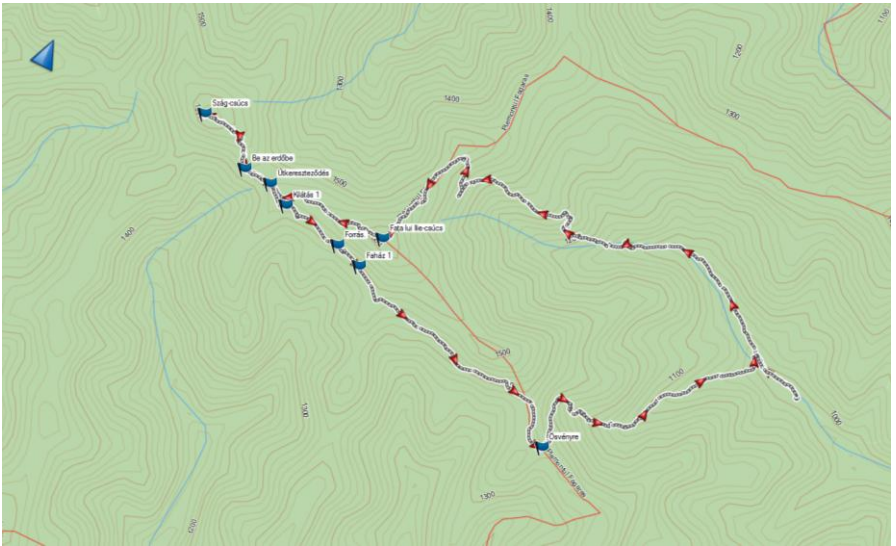

Faház az erdőben

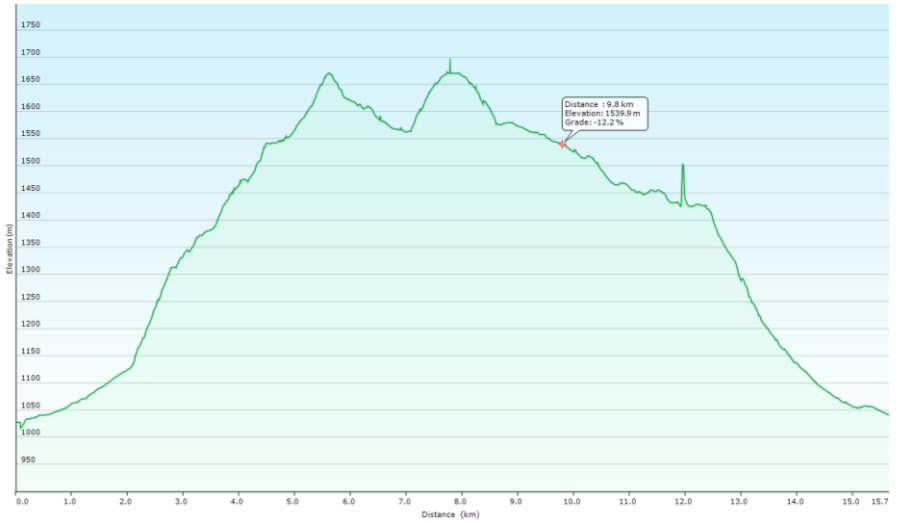
A 45,62979° É; 25,16932° K; 1428 m ponton balra térünk egy ösvényre, elhagyjuk az utat.

Festői helyeken ereszkedünk tovább lefele, az ösvény egyre szűkebb lesz, egy patak medrében kell menni, majd ismét kiszélesedik. Közel 2 km után érünk vissza abba a széles szekérútba, amelyen feljöttünk a hegyre. Így érünk vissza az autóhoz, s mondunk búcsút ennek a szinte ismeretlen hegynek!

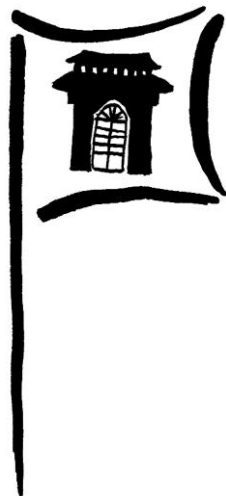
U.I. A hegység harmadik legmagasabb csúcsát, a Csuma-tetőt (45,60890° É; 25,19620° K; 1630 m) teljesen más útvonalon kell megközelíteni: Pleșii völgye – Teascuri-hegy – Csuma-tető. ■

Túránk a térképen

A túra profilgörbéje

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Felhők és határviták Szászvolkányban

Szászvolkány vagy Volkány, Villa Vulcani vagy Villa Wolkan, Wolkendorf, Wölkendref, Vulcan vagy Vâlcândorf. Falu Brassótól 17 km-re délnyugatra. 1880-ban 2 512 lakosából 897 német, 1518 román, valamint 32 magyar anyanyelvű, 2002-ben pedig a 5 627 fő így oszlott meg: 5 481 román, 102 német és 35 magyar. Egy egyszerű szász község az Újárók mentén, amelynek lakói a történelem forгатagában, mindig példásan meg tudták védeni azt, ami az övék volt.

Korán kelt. Ünnepre készült a falu, s családjának méltó ebédet akart készíteni. A hússzékéről vásárolt kilónyi növendékhúst apró kockákra vágta, s félretette egy edénybe. Hasonlóan feldarabolta a négy hagymát s a fokhagyma cikkelyeket is. Jó fertály órányit dinsztelte vajban, lassú tűzön, fedő alatt a húst, majd hozzátette a hagymát, később a fokhagymát. Üvegesre párolta. Előre megfőzött csontlevet töltött hozzá, felöntötte egy kis vízzel, majd paprikával, jó kanálnyi köménnyel, pár szem édesköménnyel és babérlevéllel ízesítette. Majdnem egy órát főzte lassú tűzön, időnként belekavart. Nem sietett. Közben a házban rendezett ezt-azt, leginkább a ruhákat készítette elő az istentiszteletre. Nyolc közepek pityókát vágott kockákra, majd azt is a levesbe tette. Tovább

hagyta főni. A férje ruháit szedte elő, s helyezte egyenként a padlára. Szinte egy órát tartott. Alaposan megtisztította a csizmákat, s a szenes vasalóval átvastalt minden ruhadarabot. Közben kavargatott. A hús megfőtt, nekiállt ízesíteni. Pasztává főtt paradicsomot, vörösbort, sőt és paprikát tett a fazékba. Közben kóstolgatta, míg el nem érte a neki tetsző ízt. A gulyásleves kész volt, így vöröshagymából vágott karikákkal díszíthette.

Még egy utolsó pillantást vetett az előkészített ruhákra, majd behívta az urát: lehet öltözni. A férfi alaposan megmosakodott az előkészített meleg vízben, majd felhúzta szederjes szűk nadrágját, amelyen a zöld vitézkötések a vörös posztóra voltak felvarrva. Hosszú szárú csizmát húzott. Fehér inget vett, fehér hímzésű fekete bocskai nyakkendőt kötött, majd felöltötte az ősi szabású, cifrán zsinórozott, vörös hajtókájú és galléros, hosszú magyarkát, melynek fődíszje a 24 darab ezüstözött csat volt, sűrűn egymás mellé varrva a mellén. Egyenként lassan kapcsolta be őket a tükör előtt, majd visszaakasztotta a *kirchenét*¹¹ a sifonérba¹². Közben az asszony is elkészült. Sötét színű kelméből készült, sűrűn ráncolt szoknyát vett fel, majd szintén sűrűn ráncolt, hímzett inget. Csatos, fekete félcipőt húzott. Fehér, csipkés kötényt kötött. A sötét színű, magyaros szabású zsinórozott dolmánykára esett a választás a selyem vállkendő helyett. Bogláros övet csatolt, és *kösöntyüt*¹³ akasztott magára. Fejére arany és vörös hímzésekkel díszített *schleierhaube*¹⁴ került, amelyre bogláros tűkkel fehér fátylat illesztett.

Együtt léptek ki a kapun, hogy az ünnepi istentisztelet után elfogyaszthassák ínycsiklandó ebédjüket.

Volkány nevét egyesek a farkasok szláv nevéből, a *wylk*-ből származtatják. Mások a felhőt jelentő német *Wolken*-ből. Tény, hogy a régi faluházán lévő felirat *Wolken-Au* volt, vagyis a *Felhők tisztása*. Sajnos ezek a felhők füst formájában is sokszor visszatértek a számtalanszor felégetett falu fölé.

¹¹ Irhabunda. A téli szász viselet része.

¹² Üveges szekrény a szász szobákban, amelybe az ünnepi díszöltönyök, bogláros övek vannak, mintegy szemlére, kiállítva.

¹³ *Kösöntyü*: melldísz, a szász és csángó női népviselet része *fn* [Ruh.].

¹⁴ Fátyolos főkötő.

1332-ben *Wlkani* néven említették először. 1369-ben *villa Wolken-dorf* néven jelentkezett a forrásokban. 1377-ben *Wolkan*, 1488-ban *Wolkendorf* formában fordult elő. 1899-ben keresztelték át Szászvolkánynak, hogy megkülönböztessék a Maros megyei Volkánytól vagy a Hunyad megyei Zsilyvajdejvulkántól.

A XIII. században román stílusú templomot (45,6334° É; 25,4206° K; 678 m) építettek, amelyből azonban csak az alap és egy félköríves diadalív maradt meg a bejáratnál.

1377-ben Nagy Lajos Brassóhoz csatolta. Kiváltságlevelében felsorolta mind a 13 barcasági szász falut.

1421-ben a betörő törökök teljesen elpusztították. Hiába építették újra Zsigmond király támogatásával a falut, ez 1432-ben ismét leégett.

1427-ben Zsigmond király a falunak adományozza a Szág-hegységhez tartozó Csuma-tetőt¹⁵. A monda szerint a Persányi-hegységben vadászott Zsigmond király, s ezen a gyönyörű havasi legelőn akarta megvendégelni kíséretét, ám elfogyott a bora. A volkányi bíró lesietett a hegyről, ám, az akkor még híres szőlősökkel rendelkező faluban sem talált bort. Egyedül a pap lányának volt egy hordó bora, s nem is kért egyebet cserébe, csak tiszteletet a falunak. A bíró vedrekbe töltette a bort, szétszedette a hordót, majd felvitette az egészet a magas hegyre. Ott ismét összerakták a hordót, megtöltötték a 40 veder borral, majd virágokkal feldíszítve vitték a király elé. Így ajándékozta a király azon nyomban a Csuma-tetőt a pap lányának, s lett ez a községé.

Egy 1510-es feljegyzés szerint a faluban 42 tulajdonos élt.

1521-ben a templomot kerítőfallyal vették körül.

1522-ben rendezték határvitájukat Zernyesttel. A monda szerint a vitát pont a Csuma-tetőn lévő legelő okozta, s a zernyestiek készek voltak megvenni a szép havasi rétet, ám a volkányiak annyi garast kértek érte, amennyit egymás után le lehetett helyezni az ösvényre, a falutól a hegycsúcsig. A zernyestiek el is kezdték lerakni a pénzeket, ám a volkányiak észrevették, hogy a hátsók szedték fel a garasokat, s előre futva ismét lerakták azokat, így a csalás okán a legelő eladása meghiúsult, mi több, a volkányiak egy nagy határkövet építettek, s szabályként vezették be, hogy aki először lépi át a két falu határát, lefektetik a kőre,

¹⁵ Várful Ciurma, Hohe Koppe vagy Tschuma (1630 m).

s addig korbácsolják, míg ki nem jelenti, hogy Volkány határa szent és sérthetetlen.

1529-ben Ráres Péter moldvai fejedelem seregei égették fel, 1599-ben Vitéz Mihály, 1603-ban Serbán vajda támadta meg a falut.

Itt született 1605-ben Michael Goldschmidt későbbi brassói királybíró.

1611. október 22-én Báthory Gábor ostromolta hajdújaival a Brassóval szövetséges falut. A nép a templomerődbe vonult, és elszántan védte magát, sőt még a templom bevétele után sem akart meghódolni, hanem a toronyba húzódott fel, és onnan folytatta az élet-halál harcot. Báthory serege dühbe gurult, s a tornyot szalmával körülrakva felgyújtotta. Ekkor 300-nál több száz égett a templomtornyban. A falu teljes férfi népessége kihalt, csak hatan maradtak életben. 300-an elmenekültek a faluból, később ők építették újra, s fogadtak telepeseket a szomszédos falvakból, de Nagyszebenből is. A templom ekkor annyira megromgálódott, hogy 54 évig csak a szentély mellé épített kápolnát tudták használni.

A tanácsház és a templom, az evangélikus iskola.

1632-ben kijavították és megemelték a várfalakat, de ezek nem tudták megvédeni a falut az 1658-as tatár támadástól.

1665-ben kezdték újraépíteni a templomot gótikus stílusban, kazetás mennyezettel, a nyolcszög három oldalával záruló szentéllyel. A szentély boltozatának bordái emberfőt ábrázoló gyámköveken nyugszanak. A templomot ekkor fatoronnyal látták el, de miután 1760-ban leégett, s a templom is megrongálódott, elkezdték építeni a masszív kőtoronyot.

1737–1738-ban 141 ember halt meg a nagy pestisjárványban, beleértve Johann Raus lelkészt is.

1741-ben faragták ki a templom kő keresztelőkádját.

1770-ben és 1772-ben is nagy tűzvészek voltak a faluban, a lakosok ekkor Szunyogszékre menekültek.

1781–1782-ben készítette el Johann Prause a templom egy klaviatúra, egy pedálsoros, 11 regiszteres orgonáját.

1794-ben fejezték be az ötszintes templomtornyot. A templomot ekkor fa karzattal látták el. Liturgikus tárgyai közül az 1741-ben készült kehely formájú kő keresztelőmedence értékes.

A templomerőd részben ovális, részben szögletes formájú. A bejárat szurokorommal és csapórácscsal védett. Délnyugaton és délkeleten tornyok maradványai találhatóak. Egy ajtó fölött a déli oldalon az 1529-es évszám látható.

1808-ban a nyugati falhoz építették fel a régi községházát is.

1827-ben és 1833-ban javítási munkálatokat végeztek a templomerődben, ezekre a műveletekre emlékeztet egy felirat a kerítőfalán.

1848-ban a brassói Papp János új oltárt készített a templomnak.

Ugyanekkor 42-en haltak meg kolerajárványban, s a szabadságharc elfojtására bejött orosz csapatok súlyos marhavészt hoztak a falura.

1860-ban a brassói Friedrich Czell iparmágnás megnyitotta a Concordia szénbányát. 1884-ben iskolát építtetett a bányamunkások kérésére. A magyar tannyelvű magániskolába évente 30–50 gyerek tanult négy osztályba sorolva.

1883-ban alakult volt meg az önkéntes tűzoltótestület.

1890-ben lebontották az északnyugati tornyot, s helyére építették fel az új községházát.

1891-ben a falu bírósági úton tisztázta a Csuma-tetői tulajdonjogát Zernyesttel szemben.

1904-ben helyezték az oltárra Bertel Thorwaldsen (1768–1844) dán szobrászművész Jézus szobrát. Ez lett az 1962-es új oltár központi dísze is.

A XIX. század új hivatali épületeket, iskolákat, malmokat, vágóhidat, tejfeldolgozó üzemet, villanytelepet hozott a községnek. 1908-ban építették ki vízhálózatát.

A többnyire állattartással és fakitermeléssel foglalkozó falusiak 1907-ben tömegesen kezdtek kitelepedni Amerikába.

1928-ban helyi hetilapot indítottak a szász *Weucheblad*¹⁶ néven.

A férfiak közül, 1943-ban, 188-an jelentkeztek a német hadseregbe.

1945. január 13-án 214 volkányi szászt deportáltak a Szovjetunióba.

1950 és 1985 között 650 szász hagyta el a községet, s telepedett ki Németországba.

1965-ben villám csapott a templomtoronyba. Ezután szerelték fel a villámhárítót.

1979-ben a falutól nem messze, 7 ha területen, halastavakat létesítettek.

2002-ben állították az oltár bal oldalára a mirkvásári orgonát, amelyet szintén Prause készített 1787-ben, és a szebeni Hermann Binder újított fel.

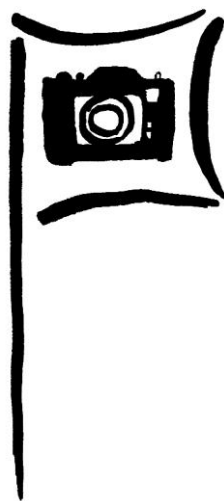
2004-ben vált le Volkányról Holbák (*Hohlbach*¹⁷, *Holbav*), és alakult önálló községgé (45,6583° É; 25,3863° K; 782 m). A Brassótól alig 22 km-re lévő, mintegy 1520 lelket számláló faluba mindmáig nincs teljesen bevezetve a villany.

Orbán Balázs így írt Szászvolkányról: *„Volkány címere egyszerű kereszt, talán jelképe lakói egyszerűségének, kik a Barcza szász lakói közül a legeggyűgyüebbek, s mindenféle adomák és élczes történetek czéltáblái.”* – pedig Leonardo da Vinci szerint *„Az egyszerűség a kifinomultság legmagasabb foka.”*, és sokszor, Volkány esetében is, ez vezetett a megmaradáshoz. ■

¹⁶ Hetilap.

¹⁷ Üreges patak.

TERMÉSZETFOTÓK

Bemutatkozik:

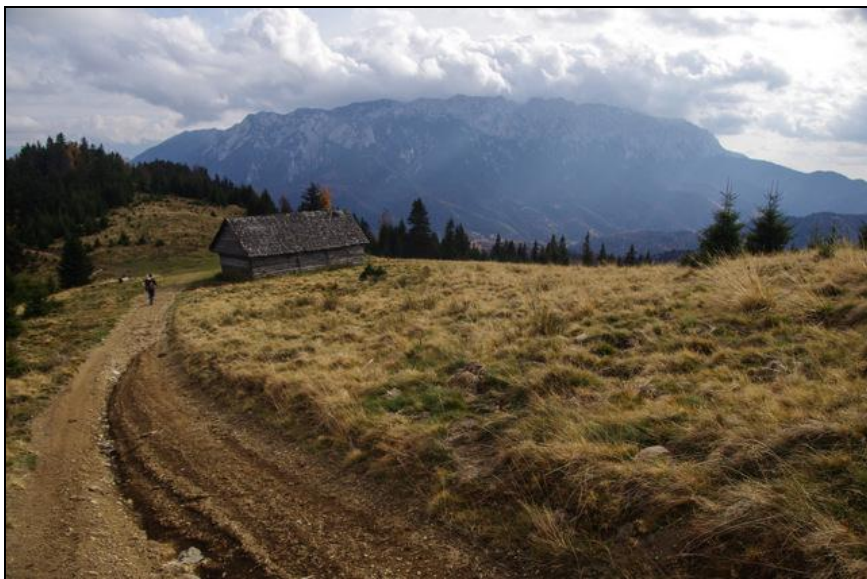
A Szág-hegység

A Csuma-tető

Esztenák a Csuma-tető felé

Kilátás a Szág-hegységről

Dsida Jenő

Megbocsátod-é?

Szél vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy port hintettem égszínkéek szemedbe?

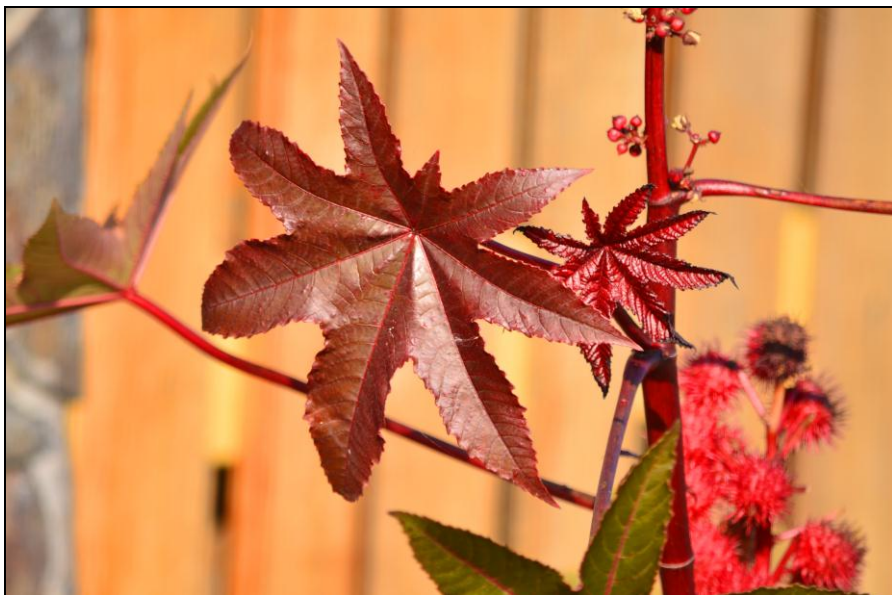
Nap vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy leperzseltem hófehér karod?

Ősz vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy ingválladra tört levelet szórtam?

Fű vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy megcsiklandtam rámtipró bokádat?

Víz vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy áztattalak forró könnyesőben?

Árny vagyok.
Megbocsátod-é,
hogy véletlenül arcodra vetődtem? ■

Kosztolányi Dezső

Találkozó

Kihúlt az égbolt és leszállt az éjjel.
A kert alélva, csendesen susog,
ébrednek a virágok szerteséjjel,
bólonganak a méla ciprusok.

Én is kinézek, lámpámat kioltva,
már nem piros az égnek széle sem.
Sóhajtozó rezgés kel a faszorba:
jön csillagos, sötét szerelmesem.

Az én arám a méla éjszaka...
Oly lopva surran, úgy susog szava,
mert ő is a nap árva számüöttje.

Lábújjhegyen várom, s keblére dőlve
átfogjuk egymást csendben, én meg ő,
mint két hűség, régi szerető. ■

Reményik Sándor

Ne szóljatok

Ne szóljatok, és ne mozduljatok,
Fojtsátok vissza lélekzetetek...
Nézzétek: fa vagyok,
Reszketnek rajtam a színes levelek.
Egy vékony, vékony tündér-cérnaszálon,
Életen túl, innen a halálon
Még tartja őket valami csoda...
Pedig elmúlt Halottak napja is,
Mi most nem hull le, nem hull le soha,

Ne szóljatok, és ne mozduljatok, -
Egy pillantás, egy sóhajtás elég:
És lehullnak a legutolsó álmok,
És meghalnak az utolsó mesék.
Ne szóljatok és ne mozduljatok,
Egy nesztelen lépést se tegyetek, -
Mi most nem hull le, nem hull le soha,
Hátha örökké tart ez a csoda,
Hátha nem hullnak le a levelek...

Kolozsvár, 1927. november 6. ■

Tóth Árpád

A fa

Ó, nézd a furcsa, ferde fát,
Mint hajlik a patakon át,
Ó, lehet-e, hogy ne szeresd,
Hogy benne társad ne keresd?
Már ága között az arany napot
Nem tartja, madara elhallgatott,
Virága nincs már, sem gyümölcse,
Ő mégis áll, az alkony bölcse,
Mint a tünődő, ki ily estelen
A végtelen titkába elmerül,
És testtel is szelíden arra dűl,
Amerre lelke vonja testtelen...

1916. ■

A régi turistalapok válogatott írásai
Kolozsvár, 1893. október 31., 249. szám

130 éves az EKE Brassó!

Emlékezetes napja volt Brassó város és megye magyarságának okt. hó 29 én. Emlékezetes napja nemcsak azért, mert egy nemes cél, egy hazafias eszme újból egyesítette Brassó magyarságát, hanem és főleg azért, mert e napon újabban is kifejezésre jutott a brassói magyarság és a szászok közötti barátságos viszony, kifejezésre jutott oly módon, hogy annak üdvös hatása még ezután lesz igazán érezhető.

Az Erdélyrészi Kárpát Egyesület brassói osztályának megalakulása ugyanis nemcsak Brassó magyarsága minden osztályának élénk részvétele mellett történt meg, hanem képviselve volt az alakulásnál a szász „Karpathenverein” brassói osztálya is és amint az ülés lefolyásáról szóló tudósításunkból látható, mindkét részről oly nyilatkozatok történtek, hogy az állandó békés egyetértés és az üdvös, eredményes együttműködés teljesen biztosítva van.

Délelőtt 11 órakor a „Brassói Magyar Kaszinó” tágas terme megtelt a brassói osztály tagjaival, kik emelkedett hangulatban beszéltek az osztály leendő feladatairól. A szász „Karpathenverein” képviselőjében Alexius városi tanácsos a brassói osztály alelnöke, Kammer Gusztáv tanár, az osztály titkára és Schmidt Károly dr. ügyvéd jelentek meg. A vidékről is többen voltak jelen: Csipkay János főerdész Sepsí-Szentgyörgyről, a Háromszék megyei osztály alelnöke, Orlovsky Gyula kir.

erdész Zernestről, Grünfeld Mór kir. járásbíró Zernestről, Damokos István bácsfalusi és Russ János türkösi jegyzők. Brassóból ott voltak: Tompa Sándor vármegyei alispán, Koós Ferencz kir. tan., nyug. tanfelügyelő, Rombauer Emil főreáliskolai igazgató, Bodó Sándor kir. ügyész, Sebesi Gyula, Fellner Lajos osztálymérnökök, Bartha Gyula magy. kir. erdőfelügyelő, dr. Genczi Endre törzsorvos, Skita Mihály kir. járásbíró, Lakatos Kornél zárdafőnök stb.

Bodó Sándor kir. ügyész, mint az alakulás előkészítője, üdvözli a megjelenteket, köszönetet mond az élénk érdeklődésért. Ő az E. K. E. által megbízotván a brassói osztály megalakításával, a szükséges előkészítő lépéseket megtette, s most a közgyűlésnek bemutatva a központ kiküldöttjét, Radnóti Dezső titkárt, a közgyűlés élénk éljenzése között felkéri őt, hogy a közgyűlés előtt a megalakulás célját és módozatait adja elő.

Radnóti Dezső mindenekelőtt köszönetének ad kifejezést azért a szíves buzgóságért és készségért, mellyel a brassói tagok az E. K. E. ügyét felkarolták. Céljaink — úgymond — ismeretesekek, és különösen itt Brassóban nem kell egy Kárpát-egyesület feladatait bővebben fejtegetni, mert hisz itt e városban már régóta működik egy derék, érdemes, tevékeny testvérosztály, mely már megmutatta, hogy mit kell tenni, hogy a turistaságot kedveltté tegyük, mit kell tenni, hogy e vidék természeti szépségei feltárássanak.

A mi célunk nem az, hogy e testvér egyesülettel harcba és versenyre keljünk. A célunk az, hogy közös egyetértésben működve feltárjuk Erdélyrészünk szépségeit, azokat megnyissuk, vonzóbbá tegyük, ide vonván e gyönyörű vidékre a turistákat hazánkából s a külföldről egyaránt. A testvéri viszony eddig is fennállott a két egyesület között. Már Fogaras megyében kitüntető szívességgel fogadta a szász Karpathen-Verein az Erdélyrészi Kárpát-egyesület (E. K. E.) küldötteit. A Karpathen-Verein érdemes alelnöke az E. K. E. közlönyében az „Erdélyében” ismertette a Karpathenverein történetét és működését és a két egyesület között folytonos a barátságos, testvéri érintkezés, aminek legfényesebb bizonyossága az, hogy a Karpathen-Verein brassói osztálya tagként belépett a Kárpát-Egyesületbe és a mai alakuló közgyűlésünkön is képviselteti magát. (Élénk éljenzés.) Még egyszer üdvözli a megjelenteket és felkéri Harmath Lajos ügyvédet, hogy az elnöki széket elfoglalni és az alakuló közgyűlést vezetni szíveskedjék.

Harmath Lajos az elnöki széket elfoglalva, jegyzőül Molnár Endrét, jegyzőkönyv hitelesítésére pedig Bodó Sándort és dr. Zakariás Jánost kéri fel.

Maga részéről is üdvözli a megjelenteket. A megalakulás, minthogy az alapszabályok szerint már 30 tag alakíthat osztályt, Brassóban pedig már több mint 80 tagja van a Kárpát-egyesületnek, kimondható, miért is a közgyűlés éljenzése közt kimondja az „EKE” brassói megyei osztálynak megalakulását.

Üdvözölve egyszersmind a maga részéről is a Karpathenverein megjelent képviselőit. Alesius Oszkár városi tanácsos a „Karpathenverein” brassói osztályának alelnöke (elnök Römer Gyula Brassóból távol lévén meg nem jelenhetett) mindenek előtt felolvasta azt a szívélyes hangú átíratot, melyben az Erdélyrészi Kárpát-egyesület a Karpathenverein brassói osztályát az alakuló közgyűlésre meghívta, azután így folytatja: Egyletünk kiváló köszönettel és örömmel vette a meghívást, és ennek folytán kedves kötelességünknek tartottuk ez alakuló közgyűlésen megjelenni. — Legyenek meggyőződve, hogy a testvérosztály a legőszintébb rokonszenvvel, testvéri és baráti indulattal fogja az osztály törekvéseit támogatni. — Mert daczára annak, hogy a „Karpathenverein” brassói osztálya már 12 év óta fennáll és működik, még nagyon sok teendő vár reánk.

Azon reményben, hogy az alakulandó Kárpát-egyleti osztály velünk egyetértésben közreműködve, a reánk váró feladatok megoldását egyesült erővel eszközölhetjük, örömmel üdvözöljük az egyesület megalakulását. Örömmel üdvözöljük, mert hisz. működésünk a mindnyájunkkal közös hazaszereteten alapszik. Közös működésünk szép hazánknak válik áldására s azért még egyszer hangoztatom: Éljen az Erdélyrészi Kárpát-egyesület brassómegyei osztálya. Lelkes, szűnni nem akaró éljenzés követte ezt a beszédet, mely egy száz ember ajkairól, szabatos magyar nyelven, szívből jövő lelkesedéssel elmondva, igazi fellelkesítő, gyújtó hatást keltett. Ezután az előkészítő bizottság nevében Harmath Lajos ajánlatára egyhangúlag közfelkiáltással a következő- kép választott meg az osztály tiszti kara és választmánya:

Elnök: **Orbán Ferencz**, alelnökök: **Bartha Gyula**, **Fellner Lajos**, **Verzár Lukács**, **Gödri János** (Hosszúfalu), titkár **Molnár István**, jegyzők: Molnár Endre, Lukács József, pénztárnok: Fördér Sándor, jogtanácsos dr. Zakariás János, osztályorvos dr. Kecskeméti Zsigmond. A vá-

lasztmány: Tompa Sándor, Lázár Gerő, Koós Ferencz, Rombauer Emil, Skita Mihály, Moór Gyula, László Gerő, Verzár Móricz, dr. Vajna Gábor, dr. Létmányi Nándor, dr. Grünfeld Móricz (Zernest), Harmath Lajos, Nagy Károly, Wéber Gyula, Windt Lajos, dr. Barla Gerő, Ágoston Lajos, Antal János, Krbek Arnold, Hoffman Miksa, Orlovsky Gyula (Zernest), dr. Papp Árpád, Burján Sándor, Eisner Hugó, Udvarnoky István, Borosnyai Dániel, Czineje István, Szabó Lajos, dr. Mautli Adolf, Folyovits Miklós, Adler Jakab, Lustig Marczel, Józsa Lajos, Józsa Mihály, Bocskor Ádám, Orbán Pál, Ivoródi Mihály, Veress György, Bodó Sándor, Walther Béla, Aronsohn Henrik.

Az ügyrend felolvastatván, változatlanul elfogadtatott.

Radnóti Dezső megemlékezve Bodó Sándor kir. ügyésznek a taggyűjtés és a megalakítás előkészítése körül kifejtett buzgó tevékenységéről, indítványozza, hogy a közgyűlés neki jegyzőkönyvi köszönetét szavazzon. Harmath Lajos elnök ehhez még hozzáfűzi, hogy a közgyűlés szavazzon köszönetet az E. K. E. központjának is, hogy az osztály alakulását kezdeményezte és előkészítette. A közgyűlés Bodó Sándort és az E. K. E.-t éljenezve elfogadja a tett indítványokat.

Radnóti Dezső indítványozza, hogy miután a „Karpáthenverein” brassói osztálya is tagja a Kárpátegyesületnek, hogy az együttműködés annál könnyebben eszközölhető legyen, a „Karpáthenverein” képviselői is választassanak be a brassói osztály választmányába és pedig ajánlja Römer Gyula elnök és Alesius Oszkár alelnök megválasztását. Éljenzessel elfogadtatván, Alesius Oszkár köszöni a megválasztást és Ígéri, hogy buzgón fognak közreműködni.

Végül még Molnár Endre jegyző olvassa a következő üdvözlő táviratot: „*A brassómegyei osztály megalakulása alkalmából legmelegebb üdvözlését fejezi ki és hazafias működésének sok szerencsét kíván az Erdélyrészi Kárpátegyesület kolozsmegyei osztálya.*” — Es ezzel a lelkes hangulatban folyt ülés az elnök éljenzésével bezárattott.

Z. F.

A régi turistalapok válogatott írásai

Encián, 1940., 8. szám

Hogyan lettem természetjáró...

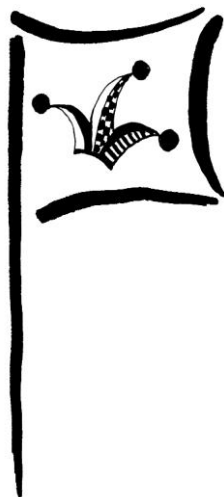
Harmadik realista voltam, amikor a nyári szünidőben nagy előkészületek és szülői jó tanácsok közepette, tornatanárunk, néhai Preiszner Péter vezetésével kicsiny, de lelkes csoportunk ujjongva kerekedett fel — az előzőleg már oly sokat magasztalt — Szent Anna-tó, Kokojszás, torjai büdösbarlang és környéke megtekintésére. Tele ifjú hévvel, a gyermek kíváncsi természetével, mohón szemléltünk mindent útközben és figyeltünk tanárunk magyarázó szavaira. Csodás, holdvilágos este volt, amikor a Bükkszád felőli hegy peremére érve megpillantottuk a Szent Anna-tavat. Alant, a víz tükrében ott tündökölt a telihold, felettünk milliónyi csillag rezgő fényben ragyogott, olykor egy kíváncsi éjjeli bagoly húzott el mellettünk merész közelségben, vagy egy álmából megriasztott nyúl vette közeledtünkre „nyaka közé a világot” s körös-körül a különben néma csendet csupán csaholó kopók zavarták meg néha-néha. A hódító éjszaka oly rejtélyesen hatott ránk, hogy amikor tanárunk továbbindul léptekkel az ihlettől megszállva Petőfi megzenésített versét: *„Fürdik a holdvilág az éj tengerében”* kezdte félhangosan dudorászni; gyermekhadunk összerezzenve, kéz a kézben igyekezett közelebb — az *„erdő sűrűjében mélázó haramia”* okozta félelmében — vezetőjéhez, aki természetesen ezt észrevéve, rögtön egy bátorító induló: *„Csínom Palkó, csínom Jankó”* dallamába kezdett, melynek ütemére csapatunk — a vélt *„dali pár pisztollyal”* a kezében — immár *„férfiasabban”* törtetett lefelé a lejtőn a tó közelébe. Percek múlva már 3—4 tábornász lángnyelve nyaldosta a tó partját övező százados fenyők tülveleit és árasztotta a föléje tartott paprikás szalonna ínycsiklandozó illatát, éhes seregünk legnagyobb örömére. Befejezve a falatozást, elhangzott a vezényszó lepihenni. Azonban a lenyűgözően szép éjszaka

és a látottak hatása alatt, valamint a megszokott otthoni környezet hiánya miatt, az eléggé kényelmes fenyőgally fekvőhelyünk dacára, alvásról szó sem lehetett. Ekkor tanárunk cselhez folyamodott... Belekezdett a Szent Anna-tó legendájának elmondásába. Feszülten figyeltük mindaddig, amíg az álom erősebbnek nem bizonyult a néprege hatásánál és bizony csak egy-egy töredékét vette már fel agyrendszerünk az elmondottaknak! Anna királylány... a délceg királyfi... az elsüllyedt kecskenyáj. ... és szép lassan valamennyien elszenderedtünk előadónkkal együtt. A nap mosolygó sugarai és az erdők örök dalnokai ébresztettek jóízű álmunkból, amiért hálával is adóztunk nekik, mert felejthetetlen szép látványt nyújtott nekünk a kora reggeli táj. Előttünk csillogott a tó a maga pompájában, kacérkodva a mind fennebb törő és egy-egy magasabban kiálló hegycsúcs mögött pillanatig elbúvó nap ezernyi sugarával, amint pajkosan igyekezett az éj leple alatt a tó tükre fölé képződő ködszerű, kóválygó párát elterelni, amiben sikere is volt, s percek múlva eredeti mezében láthattuk a tavat. A vezényszó ismét elhangzott és mi máris útra készen álltunk, nem bírva betelni az elénk táruló fenséges látványtól. Keményen tűzött már alá az imént még csak enyhén cirógató, most már égetően izzó napkorong, amikor a Kokozás vizenyős, süppedő lankáin élénken figyeltük a számunkra új terepet. Itt egy esztenában töltöttük az éjszakát és csak másnap került sor a torjai büdös-barlang és környékének megtekintésére. Csak, amikor újra otthon voltam és lelkendezve, kipirult arccal meséltem el enyéimnek és cimboráimnak az elmúlt három nap és egyben első jelentősebb kirándulásomnak élményeit, éreztem először a csodás természetben való bolyongás szemet-lelket üdítő varázsát s ami hatalmába kerített egykoron, annak rabja vagyok ma is, ha Isten szabad ege alatt, távol a város zajától, miazmákkal telített, füstös levegőjétől figyelhetem a felkelő nap mindent bearanyozó ébredését, vagy lenyugtát, amint a hegygerinc mögül utolsó sugarait lövelli szét, mintegy figyelmeztetve a természet vándorát, hogy most ő is pihenőre tér. E kis történetnek immár három évtizede. Szörnyű világégés következett ezután. Négyéves öldöklés szántott végig szinte az egész földtekén a maga borzalmaival. A háború 4-ik esztendeje sokadmagammal engem is elsodort messzi idegenbe, olasz földre. Lélek nélkül, fásultan és legtöbbször üres gyomorral másztuk Itália csodás hegyvidékét a még csodásabb olasz ég alatt. A kopár karsztok déli hegyláncolata, Asiago, Monte-Groppa bérckoszorúja fen-

séges látványt nyújt a békés hegymászóknak különösen akkor, ha az olasz utcai gyümölcsáros lovának abrakostarisznyájából korpa közé vegyített és észrevétlenül eltulajdonított szentjánoskenyér az egyetlen eledele: tapasztalatból tudjuk mi természetjárók, hogy a szabadban egy kis falatozás mennyire kedélyemelő. E négyéves vérzivatar az akkor még csak gyerekcipőben tipogó természetjárást — mondhatni — csirájában fojtotta el, hosszú pihenőre kárhoytatva, azonban nem ölte ki örökre az ezt kedvelők lelkéből a bennük egyszer már megfogamzott és ma már testnevelési szempontból is elvitathatatlanul fontos célkitűzéseket. S ott, ahol ennyi alkalom kínálkozik vándorolni, mint országunkban, bérce hazánkban, a Kárpátok Istenáldotta gyönyörű, vidékén, melynek egekig érő hegyóriásai, havasi legelői a kolompos juhnyájjal, békésen legelésző teheneinek tarka tömegével, kacskaringós hegyi patakjai, folyói, vadvirágos rétjei, madárfüttytől hangos és vidám őserdői mind oly hívogatólag vonzzák a hegyek-mezők „zarándokát”, ott a természetjárás sohasem fog kihalni, mert felejthetetlen látványt nyújt a vándornak, akit ösztöne visz, hajt mindig ismeretlen és néha vad tájak felé, hogy lelki szemeit megnyugtatta önelégülten, tapasztalatokban gazdagon térjen újra vissza kiindulási helyére.

Vágner Ödön.

Az ENCIÁN vicces oldala

120 éves humor

Egy pár közbeeső pohárköszöntő elhangzása után egy, a brassói magyar társadalomban egészséges humoráról ismert egyén, Hollósi Andor emelkedett szólásra és folytonos derűltég között a következő tréfás beszédet tartotta:

Mélyen tisztelt „Turista-lakoma”!

Két válfaját különböztetem meg eddig az E. K. E. turistáinak: Van-
nak **zöld** turisták és vannak **fehér** turisták.

Ne tessenek megijedni, ezek nem politikai színek. ...

A múlt napokban egy budapesti barátom látogatott meg és léptenyomon a legnagyobb izgatottsággal várta, mikor villonganak már a nemzetiségek. Találkoztunk szászokkal, románokkal és barátságosan köszöntöttük egymást. Csodálkozott ezen nappal, de még jobban bámult a sötét éjben, hogy egy árva nemzetiség sem villongott, hogy villogásával megmutatná nekünk az utat a jövő politikai irányban. ...

A *zöld* turisták, mint a nevük is mutatja, a zöldben otthonosak; szeretik a zöld mezőt, a kéklő hegyet és az ezüstszínű patakot. Megmásznak a Csukást, átölelik a Dang-havast és a Királykő végénél lábukat lelógatják. Feltárulnak előttük a természet bájai; megjelennek a hegyek ormán, majd leszállnak a mélységbe, és felszínre hozzák a természet kincseit – csengő húszkoronásokban.

A *fehér* turisták a fehér asztalt ülik körül különös előszeretettel. Átszenvedik itt a zöld turisták összes fáradalmait – képzeletben és e szellemi küzdelmet erősítik borral és cigányzenével. Fehér turista vagyok, de fáj minden tagom. (*Derültség.*) Nagyon megnyugtat engem például, hogy most hátam mögött van a Czenk hatalmas orma és hüen magam elé képzelem. Mi tagadás benne, most is legjobban lelkesített az E. K. E. nagygyűlése programjában a turista-lakoma.

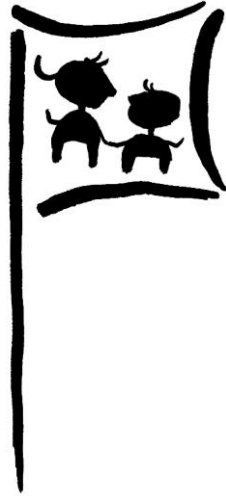
– Ha jó a lakoma, Jól lakom, koma! – mondtam magamban és szívesen jövök ide, hogy üdvözöljem Önöket, zöld turisták, fehér turisták, az örök béke nevében. A pálmaágot azonban a zöld turistáknak kell átnyújtanom, mert örömmel látom, hogy jó bor mellett és cigány mellett is derekasan kitartanak. Mert hiába: Fülbemászó turista! Hegyremászó muzsika! Ennél szebbet a turisten sem teremtett. (Igen köszönöm, hogy merészségemért senki nyakon nem teremtett.) (*Derültség.*)

Felhasználom az ellenséges közhangulatot és áttérek annak ellensúlyozásaképpen az Istennek, Önöknek és nekem is legjobban tetsző főválfajára a turistáknak, a *rózsaszínű* turistákra, a hölgyekre. Ha ők vannak velünk, virágok nyílnak a pusztaságon, csengő kacagásuk barátságossá varázsolja a zord bérczeket, ahol megjelennek, ott az élet, ott rózsaszínű a világ! Az EKE brassói osztályának siker koronázta munkálkodásában a hölgyek határozott faktorok voltak, e szép lakomát a jelenlevő hölgyek tették széppé; a tegnapi estélyt a közreműködő négy hölgy tette sikerültté: – Poharam emelem a rózsaszínű turisták, a hölgyek egészségére! Éljenek az EKE hölgyei! (*Hosszas éljenzés és taps.*)

EKE közgyűlés Brassó, 1903.

GYEREKOLDAL

Kovács Árpád Apold
Zajzoni Rab István Középiskola, Négyfalu, VII. o.

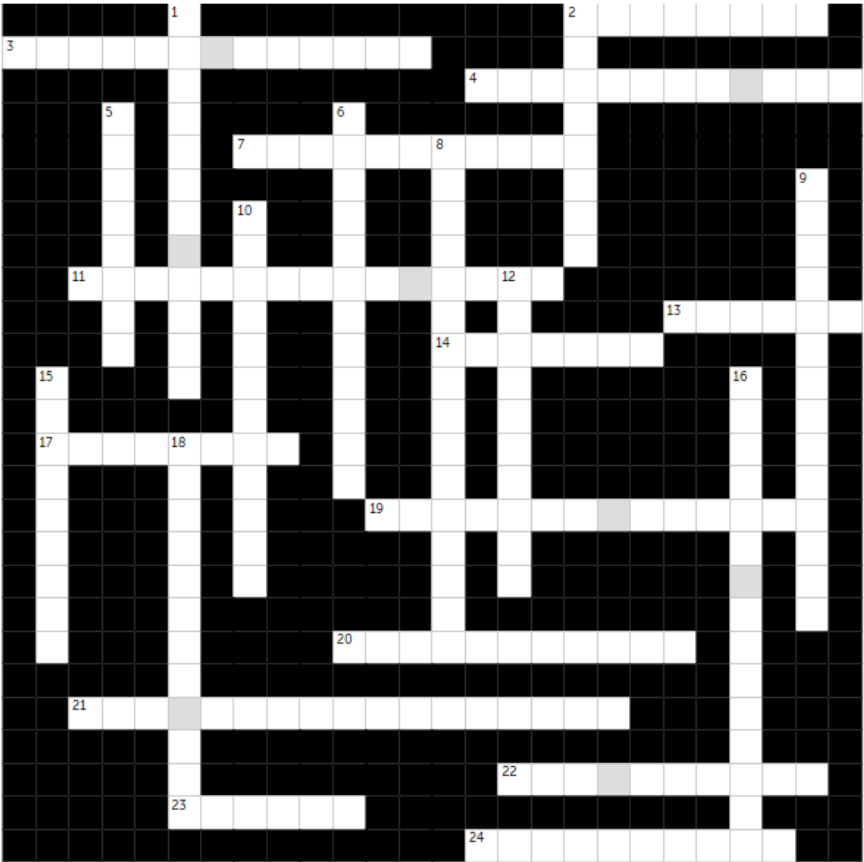
Az EKE Brassó

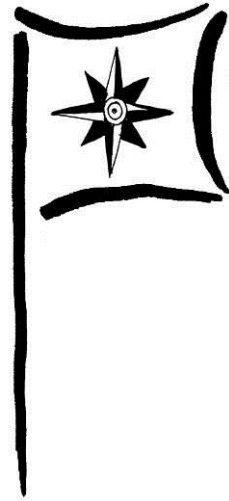
Vízszintes

- 2 A hegyek fejedelme.
- 3 A címerünkben három is van.
- 4 Tagja vagyunk.
- 7 A természetjárás lábbelije.
- 11 Cenk alatti sétánk jelzője.
- 13 Folyóiratunk.
- 14 A természetjárás egyik kelléke.
- 17 Itt van a székházunk.
- 19 Teljesítménytúránk.
- 20 Télen szükségünk van rá.
- 21 Nyáron részt veszünk ezeken.
- 22 Az egyesület neve.
- 23 Virágos hegyünk.
- 24 Gyakran itt piknikezünk.

Függőleges

- 1 Egyik téli kirándulásunk.
- 2 Az egyesület is ez.
- 5 Néprajzi vidékünk.
- 6 Négyfalu hegye.
- 8 Brassó hegye.
- 9 Megírtuk a turistakalauzát.
- 10 Nagyon szeretjük.
- 12 Messenger csoportunk.
- 15 Néha itt szilveszterezünk.
- 16 Ezeket is műveljük.
- 18 Téli rendezvényünk.

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Rigai széplányok

Riga (Rīga) Lettország fővárosa, a Baltikum legnagyobb városa, fontos kulturális, oktatási, politikai, pénzügyi, kereskedelmi és gazdasági központ.

A Riga folyó Daugavába való torkolatánál már a 2. században település létezett, a 10. századtól pedig két lív települést is számon tarthatunk ugyanitt. Ezeken a településeken 1159-ben brémai kereskedők kötöttek ki.

Albert brémai püspök a keresztes lovagok élén érkezett, és 1201-ben várat építtetett, ezt tartják Riga alapítási dátumának.

A 13. század végére tagja lett az Észak-Európában kialakult Hanza-szövetségnek, amely kereskedőcéheket és városokat tömörített magába.

1562-ben Rigában feloszlatták a Német Lovagrendet. 1581-ben a lengyelek foglalták el a várost, 1621-ben pedig svéd uralom alá került. 1660-tól Riga Svédország „második fővárosa” volt. 1710-ben foglalták el az orosz seregek. 1861-ben megépült az Orosz Birodalom első vasútvonala Riga és Moszkva között, a város ekkor Szentpétervár után a Birodalom második legforgalmasabb kikötője volt.

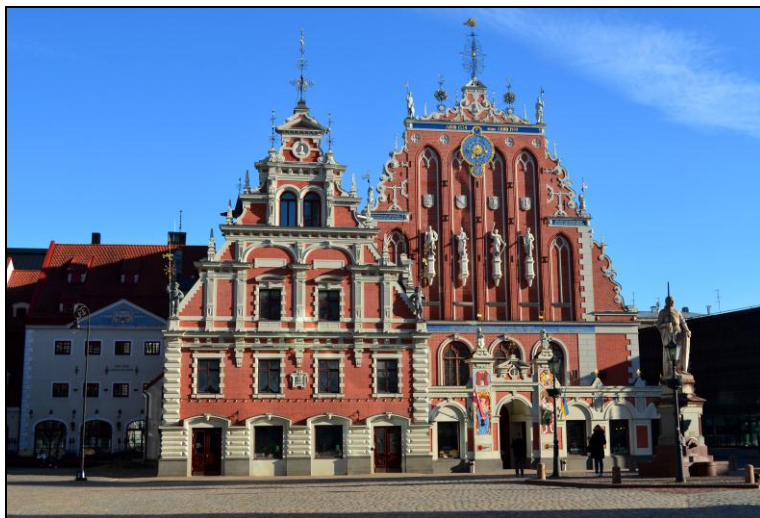
1941-ben a Wehrmacht foglalta el a várost, és novemberben a nácik a város melletti rumbulai erdőben hajtottak végre példátlan mészárlást

lettországi zsidók ellen. 1944-ben Riga a Vörös Hadsereg kezére került, majd létrejött a Lett Szovjet Szocialista Köztársaság.

1990. május 4-én kiáltották ki a független Lett Köztársaságot, amely 2004. május 1-jén felvételt nyert az Európai Unióba, és ugyanebben az évben belépett a NATO-ba is.

Riga fejlődésének csúcspontja a 19. század végén, a 20. század elején következett be, évente több száz új bérház és palota épült sajátos, a helyi hagyományokban gyökerező szecessziós stílusban. Riga teljes arculatát a szecesszió határozza meg, sőt a város a legtöbb szecessziós épülettel rendelkezik a világon. Ami Rigában szemünk elé tárul, az alig hasonlítható máséhoz.

A Rigai óváros (Vecrīga) 1997-ben került fel a UNESCO világörökség listájára.

A Feketefejúk háza

A főter ikonikus épülete a Feketefejúk háza (Mītesszerek háza). A Szent Móric patronálta klub a nőtlen kereskedők társasága volt. Ha valaki megházasodott, azt kizárták.

A Rigai Dómot a Szűzanyának szentelték, építését 1211-ben kezdték, és a világ legnagyobb mechanikus orgonáját is magáénak tudhatja: 7000 síp működik benne.

A Szabadság emlékmű és az Óváros között, a folyó mentén, egy gyönyörű parkban helyezkedik el a Nemzeti Opera épülete.

A Lett Tudományos Akadémia egy Sztálin által adományozott szovjet emlékmű is egyben. Ugyanilyen található Moszkvában és Varsóban is.

Ház fekete macskákkal

A főváros egyik legnépszerűbb látványossága a Ház fekete macskákkal. Az épületet a 20. század elején emelték F. Shefel terve alapján. Úgy gondolják, hogy a tornyokon lévő macskák alakjai Blumer keres-

kedő, a ház egykori tulajdonosának ötletének köszönhető. Blumert kitagadták a kereskedők céhéből, ezért fordítanak hátat az állatok a céh ablakainak.

Riga történelmi központjában áll 15. században elkezdett Három testvér házegyüttese. A középkori várostervezés példájának is mondhatjuk. Az épületek olyan közel vannak egymáshoz, hogy úgy tűnik, mintha egy szerkezet lenne, habár 100–100 év távlatban épültek össze. Ugyanazon családból származó kézművesek építették, s még ma is a házakban laknak.

Angol neogótikus stílusban épült a 19. században a Szent Kereszt céh székháza. A belső tereket eredeti csillárok, gyönyörű ólomüveg ablakok és dekoratív falfestmények díszítik.

A Svéd kapu a 18. század elején épült.

A Szent Péter székesegyház magas harangtornyáról híres középkori templom. A harangtorony homlokzatát régi óra díszíti, a tetejét pedig szélkakas koronázza meg. A Riga történelmi központját uraló épület mögött található a brémai muzsikusok emlékműve.

A lett főváros gasztronómiai paradicsoma a régi Zeppelin léghajógyárból átalakított piac, ahol a legfrissebb és legfinomabb termékeket vásárolhatjuk meg. A piac öt pavilonra oszlik: hús, zöldség, hal, tejtermék és gasztronómia.

A televíziós és rádiós műsorszórás 368,5 méter magas tornya a maga nemében legmagasabb szerkezet az egész balti régióban, és Európában a harmadik legmagasabb. A torony Zakusala szigetén található.

A szovjet időkben, amikor nem volt szabad külföldön filmet forgatni, Rigában forgatták a Sherlock Holmes sorozatot. Ezért itt található a Baker Street, ahol Holmes és Watson élt, hasonlóan a „viktoriánus London” sok más helyéhez. Elokvens példa a Sherlock szálloda.

Az óváros kanyargós utcáinak mélyén még mindig érezhető a középkor leírhatatlan hangulata. A város alapítójáról, Albert püspökről elnevezett utcát nyugodtan hívhatnánk a szecesszió utcájának is. Konstantins Pēkšēns (1859–1928) 250-nél is több épületet tervezett. A Patyomkin cirkáló filmrendezőjeként ismert Szergej Eisenstein apja, Mihail Osipovich Eisenstein (1867 – 1920) Riga főépítészeként szinte hobbiból tervezte meg azokat a remekműveket, amelyek ma a rigai szecessziót világhíressé tették. Riga híres építésze volt Eižens Laube (1880–1967) is. A szecessziós épületeket káprázatos építészeti megol-

dások, és hihetetlen tisztaság jellemzi. 800 körülire tehető azon épületek száma, amelyek Rigát a szecesszió fővárosává emelik.

A neoklasszikus szecesszió monumentális változata a Lett rádió (Latvija Radio) épülete.

Ház az Erzsébet úton

Az Elizabethes iela (Erzsébet út) épületein találkozhatunk a rigai széplányokkal. Balkonok, stukkók, elképesztő dekorációk között mosolyognak ránk a szecessziós női portrék, profilok, megannyi északi szépséget sugározva. Riga a szecesszió jegyében fogant.

Az óvárost a külső kerületekkel a 12 km hosszú Brīvības iela (Szabadság sugárút) köti össze. A település városképének fő meghatározó utcájában lakott Richard Wagner is, amikor a 19. század derekán a rigai operaház zenei igazgatója volt.

Fél órára Rigától található a meseházakkal teli Jūrmala (Riga-Strand) üdülővároska. Gyönyörű tengerpart, folyópart, álomszép faházak, a tengeri szél szülővárosa.

Ha idényen kívül Rigában nem találunk kempinget, itt, Jūrmalában, a Lielupe folyó partján tárt karokkal várnak.

A rigai széplányokkal való megismerkedés után pihentető és üdítő itt egy tengerparti séta a nedves, szürke homokban. ■

Lyon: a kincsek, a törpék és az óriások városa

Franciaország mesekönyve, a rejtélyeknek, legendáknak és kincseknek otthont adó Lyon. A város, amely egyszerre mesél barbárokról és a Szent Grálról, történelmi óvárosról és modern építészeti csodákról. Aki pedig a Rhône és a Saône folyók földjére téved, egyszerre érezheti magát törpének és óriásnak, de az kétségtelen, hogy elvarázsolja majd a vidék.

Az első állomásunk a város északi részén, a Saône folyónál fekvő Île Barbe sziget, mely valószínűleg emberáldozatot végző druidákról kapta a nevét. Később remetek vették birtokba az aprócska földet, és apátságot építettek, mely sok rejtélyt bújtatott falai mögött. A legendák szerint őrizték már itt Bátor Roland kürtjét, aki a francia nemzeti eposz, a Roland-ének főszereplője, és a középkori Európa ikonikus figurája. Bár a hat és fél kilós elefántcsont kürt állítólag 778 körül kerülhetett az apátságba, ráadásul 1890-ben Léopold Niepce történész még ír is egy hasonló ereklyéről, az elrejtett kincset máig nem találta meg senki. De itt még nem áll meg a szigetet övező misztikus történet. Azt suttogják ugyanis, hogy Roland kürtje mellett a Szent Grál is elfért a szerzetesek szekrényében. A sziget első kápolnáját egy Longinus nevű katona alapíthatta, akit a keresztény mitológiából ismerhetünk. Úgy tartja a hagyomány, hogy ő volt az, aki a keresztre feszített Jézus szívét átszurta egy lándzsával, s felfogott vérével magával vitte. Legyen szó bár a valódi Szent Grálról, vagy a Da Vinci kódból ismert Sang Realról, nem kizárt, hogy megfordult Île Barbe szigetén. Manapság már csak a mesébe illő toronynak és környezetének ad otthont, ám bizonyos, hogy Lyon történelmének és városi látképének is varázslatos színfoltja.

Az összefolyás

Lennebb haladva a Saône folyó mentén, a A Fourvière-hegy alatt Lyon csodás óvárosára bukkanunk, mely 1998 óta az UNESCO világörökség része. Mielőtt a város irányába tekintenénk, emeljük fejünket az egekbe, a Fourvière-hegy felé. Hogy levágjuk utunkat igazi varázsparipára pattanunk, a világ legrégebbi működő siklóvasútajára. A kaptató tetejére érkezve számos egyházi épület és lenyűgöző város látkép bontakozik ki a szemünk láttára. „Az imádkozó hegy” néven is ismert helyen található az eredeti település, melyet a rómaiak építettek K. e. 43-ban. Lugudunum (gall településnév, jelentése: a vágott hegy) települést a menekülő rómaiaknak építették, eredeti római neve pedig Colonia Copia Felix Munatia volt. A két folyó találkozásánál épült település remek stratégiai csomópont volt, így nem sokkal később a tartomány fővárosává lett. Manapság már a La Basilique Notre Dame de Fourvière miatt látogatnak turisták a hegyre, a római időkből pedig csupán egy fürdő darabjai, egy színház és egy Odéon maradt.

De térjünk is vissza a városba. A Vieux Lyon néven ismert negyed a reneszánszt idézi szűk sikátorokkal, és macskaköves utcáival, amelyeket azt tesz igazán különlegessé, hogy sorakozó házaikat ma is lakják.

Európa legnagyobb reneszánsz városrészét három összeforró rész alkotja: Saint Georges, Saint Paul és Saint Jean. Míg a Saint Georges városrészt a selyemszövőök lakták, a Saint Paul-ban olasz kereskedők, és bankárok lelték otthonra. Előbbiben átmenetinek szánt házak és udvarokon átvezető folyosók, utóbbiban gazdag kúriák, Pazar rezidenciák, drága hotelek épültek. A Saint Jean negyedben magasodik a Szent János-katedrális a lyoni érsekség püspöki székhelye, politikai és vallási központtá téve azt. Az égbenyúló gótikus templomot magassága, és csúcsos középső eleme miatt *Gallia piramisának* is nevezik.

A miniatúrák múzeuma

A székesegyház lábánál nem mindennapi múzeumba térhetünk be. A Musée Miniature et Cinéma küszöbét átlépve egy másik dimenzióban találjuk magunkat, ahol megelevenednek kedvenc filmjeink díszletei, és forgatási kellékeinek gazdag gyűjteménye. Nyolc teremben ismerkedhetünk a filmekben használt speciális effektusok titkaival, animatronikai mechanikus bábokkal, jelmezekkel, protézisekkel és híressé vált lényekkel. Beleshetünk A parfüm, Az ötödik elem és még további 450 népszerű film kulisszái mögé. A hatalmas, mozgó szörnyek, és részlet-

gazdag díszletek mellett több, mint 1000 mikrojelenetet csodálhatunk meg, melyek apró varázsát türelemmel és precíz ügyességgel örökítették meg.

Ennek testvére a Musée Lumière. Ugyan itt nem a forgatási titkokat fűrkészhetjük ki, megismerhetjük a mozi és film történelmének fontos állomásait, és a Lumière fivérek legismertebb találmányát, a Cinématographe-t, mely Lyont a 7. művészet bölcsőjévé tette. A fényképezőgépek, mozigépek, és különbnél különbebb tárgyak gyűjteménye Auguste és Louise Lumière családi villájában vannak kiállítva, hogy meséljenek nekünk a filmtörténelem óriásairól.

A Musée des Confluences

Ha az Île Barbe sziget a kincseket őrző ládikó, akkor a Musée des Confluences Lyon üvegtopánkája. A folyók találkozásánál emelkedő modern-óriás a lenyűgöző természettudományi kiállítás, és a városrészek közötti híd. A *confluences* szó franciául „összefolyásokat” jelent, mely a múzeum földrajzi helyzetét határozza meg, ugyanakkor különleges termei miatt a „*les confluences des savoirs*” elnevezést is kapta, mely annyit tesz: „*a tudás összefolyásai*”, így tehát nemcsak a várost,

hanem a tudományokat is összekapcsoló híd. Az emberiség történelme mellett, a régi és mostani állat-, és növényvilág példányai is életre kelnek. Ráadásul olyan témákat is körbejárhatunk, mint a mérreg története Éva almájától a viktoriánus arzénig, vagy, hogy mi történik az ember testével és lelkével a halál után a különböző kultúrákban. Az immerzív szobák magával ragadó látványvilága egyben szórakoztató és tanulságos, kihagyhatatlan élmény annak, aki Lyonba látogat.

Felhőkarcólók a város felett

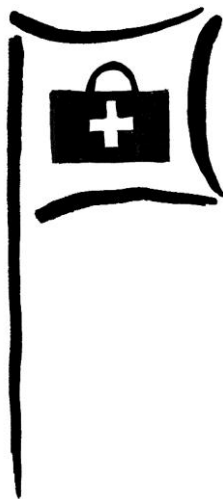
A városban metróval, busszal, villamossal és gyalog közlekedhetünk a látványosságok között. Előbbi azért különös jelenség, mert ritkán esik meg az, hogy a fővároson kívül metróra szállhatunk. Bár sokan nem erre értik, ha azt mondják: szeretnék megismerni a lyoni „underground” világot. Utóbbi három azért érdekes, mert láttatni engedi az elszuhanó épületeket, elrejtett kis zugokat. A felszín tájelemeiből néha ki-kikandikálnak magasabb tornyok. Eleinte nem tartottuk különösnek jelenlétüket, hiszen Lyon nagy város. Ám ismétlődő mintaként bukkanunk rá újra egy torony képmására képeslapokon, magazinokon és keserűcseresznye-likőr csokoládén. A 42 emeletes felhőkarcoló a Part-

Dieu kerületben található, és a Tour Part-Dieu nevet viseli. De a franciák csak úgy nevezik: *Le Crayon – A ceruza*, csúcsosodó alakja miatt. És megvan a párja is, *A radír – La Gomme*, amely 202 m magas, és nem más, mint a Tour Incity. A Part-Dieu felhőkarcolóí, égbe emelkedő üvegépítményei között igazi törpének érezheti magát az ember.

Színes házak, elbűvölő utcák, magasba emelkedő tornyok, kéklő folyók, kulináris élmények és modern múzeumok. Lyon mindez és még ennél is több. Egy olyan város, ahová bármikor szívesen visszatérnénk. És merjünk eltévedni, hogy felfedezhessünk olyan dolgokat is, melyek sok báméskodó számára tikok maradnak. ■

Lyon katedrálisa

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Pásztorkutyák, medvék

A medvéknél is jobban riogatják a természetjárókat a pásztorkutyák vagy juhászkutyák. Többen kerülnek évente kórházba pásztorkutyák támadása miatt, mint medvék okozta sérülések következtében. A hegyi sportok szerelmesei, kirándulók, túrázók mellett gyakran kerülnek bajba azok is a juhokat, teheneket őrző ebek miatt, akik földjüket művelni járnak a hegyekbe, mezőkre¹⁸.

A kutyatámadások nagy többsége területvédelem miatt és a legtöbb esetben ösztönös módon történik. Természetesen a pásztorkutyák esetében erősebb lehet ez az őrző-védő ösztön, bár funkciójukat tekintve ezek az állatok eredetileg terelő szerepre voltak nevelve, tenyésztve. Nagy szerepe lehet viszont a pásztorok nevelő munkájának, ami sajnos a legtöbb esetben felületes vagy hiányos.

A kutyák tehát az esztenák, szájvánok, juhakolok környékén támadnak, legtöbbször csak ugatnak, és ha nyugodtak vagyunk, akkor több mint valószínű, hogy meghátrálnak.

A kutyák a territóriumuk határain túl ritkán támadnak vagy követnek, azonban a hegyen ezek a határok nagyon tágak lehetnek éppen az állatokkal nap mint nap bejárt nagy távolságok miatt. A problémát fo-

¹⁸ *Maszol*, 2019. augusztus 12., Farkas Endre.

kozza, hogy a juhászok ott is legeltetnek, ahol nem kellene, vagyis gyakorlatilag mindenhol ott vannak.

A juhászkutyák nem agresszívebbek, mint a más kutyák, hanem a természetükből adódóan védik, amit rájuk bízta. Például idegen helyen senkivel szemben nem fognak agresszíven viselkedni.

Fel kell ismernünk a kutya szándékát. Ha a kutya csak ugat, hátrapolítja füleit, közben morog, és látszólag addig támad, míg el nem hagyjuk a területét, akkor addig hátrálunk, amíg a kutya megnyugszik, ezzel jelezve, hogy kiléptünk a területéről. A folyamatos figyelemmel kísérés azért nagyon-nagyon fontos, hogy a kutya lássa, hogy mi tudomást szereztünk róla, így kommunikatív viszonyban maradunk vele, miközben lassan távolodunk¹⁹. Ne fordítsunk hátat a kutyának, hátrálva vagy oldalazva távolodjunk tőle, így láthatjuk a reakcióját. Futni ne próbáljunk! A kutya üldözőbe fog venni, és sokkal gyorsabb, mint mi²⁰.

Ne próbáljuk meg lenyugtatni a kutyát, és ne mosolyogjunk rá. A mosoly ugyanis számára mást jelent: mivel kivillantjuk a fogainkat, támadásként fogja érzékelni.

Ha a kutya nemcsak a területét védi, hanem ténylegesen támadni kezd, akkor védekeznünk kell, vagy valamilyen módon meg kell hogy előzzük a támadást.

Ha nem hirtelen következik be a támadás, és van időnk felkészülni, álljunk meg, ne tegyünk hirtelen mozdulatokat, és ne lépünk fel támadóan. Ne kiabáljunk a kutyára, ezzel csak még inkább magunkra haragítjuk. Ha a kutya rohan felénk, mikor a közelünkbe ér, próbáljuk meg a fejét letakarni a pulóverünkkel vagy a kabátunkkal. Helyezkedjünk úgy, hogy legyen valami köztünk és a kutya között, például egy fa, egy oszlop, vagy másszunk fel egy fára.

Ha napszemüveg van rajtunk, a kutyákkal való találkozásnál ezt mindenképpen le kell venni, hisz a visszatükröződő képben egy támadó kutyát lát, s így biztos ő is támadni fog.

Ha a kutyák megtámadnak, a megfelelő védekezés a gázspray, a petárda használata. Az ultrahangos riasztók nem minden kutyánál működnek, viszont próbálkozhatunk karikás ostorral is, ez elég hatékony-

¹⁹ think.transindex.ro/?cikk=27995&sok_a_juh_igy_sok_a_juhaszkutya_is_de_mit_tegyel_ha_turazas_kozben_talalkozol_eggyel?

²⁰ kuffer.hu/18-dolog-amit-tudnod-kell-ha-egy-kutya-megtamad

nak bizonyul. A szakemberek szerint csak akkor érdemes használni ilyen eszközöket, ha valóban támadásról van szó, és ezt nem sikerült megelőzni, elkerülni.

Az is jó módszer, ha van valami étel nálunk, mert sokkal egyszerűbb, ha odadobjuk a juhászcutyáknak, amivel jelezzük, hogy nem támadni akarunk, nem jelentünk veszélyt.

Hogyan tudjuk megkülönböztetni azt, hogy a kutya a területét védi, vagy támadni akar? Szakemberek véleménye szerint ezt az ugatásból, a testtartásból és a hozzánk való távolságából ismerhetjük fel²¹.

Területvédeésnél már 50–70 méter távolságból elkezd ugatni, jelezve, hogy közeledünk, vagy beléptünk a területére, vagy túlságosan megközelítettük a nyáját. Ilyenkor egy sajátos, monoton, elnyújtott ugatása van. Ha ekkor elkezdünk lassan, nyugodtan hátrálni, akkor a kutya nem fog utánunk jönni. Ha valamiért nem vett észre korábban minket, és már közelebb vagyunk, akkor is egy távolságot tartva, egyenletes ugatással ki akar terelni a területéröl²².

A tényleges támadás esetében nagyon gyorsan és nagyon közel jön a kutya, és mintegy fél méterre megáll, majd elkezd viczorítani. Ilyenkor már lehet előkészíteni és használni a gázsprayt vagy más eszközeinket. Jó, ha magunk elé tartunk egy táskát vagy ami éppen kéznél van, így nagyobb a védelem.

A kutyaát túrabottal is megpróbálhatjuk távol tartani magunktól. Ha más választás nincs, meg kell állni és mindenképpen arra vigyázni, hogy a kutya ne kerüljön a hátunkhoz.

Ne dobáljuk kővel a kutyaát, mert ez hatástalan.

Próbáljunk meg segítséget kérni, a pásztort, juhászt szólítani, mert rá hallgatnak a kutyaák, vissza tudja őket hívni.

Támadás esetén védjük a nyakunkat a kezeinkkel. A nyak az emberi test egyik legsebezhetőbb része, mivel rengeteg artéria és ér fut benne. Ha már mindenképp elszenvedjük a kutyaharapást, a legkevesebb kárt a sípcsonton és alkaron tudja tenni.

Próbáljuk meg lenyomni a kutyaát a földre a térdeink vagy a könyökünk segítségével. A kutya harapni tud, de birkózni nem. Ezzel mozgásképtelenné tehetjük addig, míg segítség nem érkezik. A szakértők

²¹ Kis Zoltán kutyaszakértő.

²² Uo. *Transindex* portál.

azt is javasolják, hogy ragadjuk meg a hátsó lábait, és próbáljuk meg felemelni a földről.

Ha nem egy, hanem egyszerre több kutya támad meg, semmiképpen ne engedjük, hogy körbevegyenek.

Ha a kutya megharapott, azonnal mossuk ki a sebet. Minél előbb be kell mennünk a kórházba, ahol tetanusz és/vagy veszettség elleni oltást adnak. A veszettség nemcsak harapáson keresztül terjedhet. A beteg állat nyála néhány cseppjének a bőrre vagy a nyálkahártyára kerülése is elég a megfertőződéshez. Ezért soha ne hagyjuk, hogy egy kóbor kutya megnyaljon!

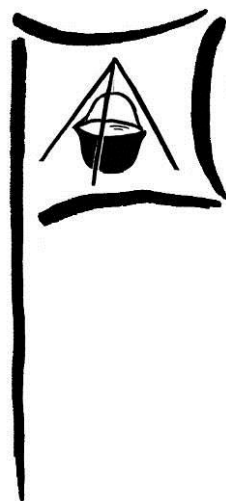
Ha olyan vidékre tervezünk túrát, ahol medvével találkozhatunk, semmiképpen ne induljunk el egyedül. Jó, ha van kézügyben valamilyen zajkeltő eszköz, például síp. Ahol bőséges az erdei gyümölcs, magas az aljnövényzet, folyamatosan beszélgessünk, énekeljünk, füttyüljünk, hogy a hanggal előre „figyelmeztessük” a medvét, hogy közeledünk. Ha gyanús zörejeket hallunk, meg kell állni, és alaposabban megfigyelni a környezetet. Ha meglátjuk a medvét, és ő nem vett észre, csendesen el kell távolodni, ha lehet, azon az útvonalon, amelyen érkeztünk. Ne próbáljunk fényképezni és hirtelen nagy zajt kelteni (kiáltani), mert akkor a medve megijed, és, védekező reakcióként, támadhat. Amennyiben sikerült csendben eltávolodni, álljunk meg egy jól belátható helyen, és várakozzunk legalább fél órát. Majd, ha úgy döntünk, hogy folytatjuk az utat, legyünk óvatosak, figyeljük a környéket, és keltssük zajt minden lehetséges módon: ének, hangos beszéd, sípolás, kopácsolás – mind hasznos lehet. Ne vegyünk elő élelmet, mert ennek a szaga vonzza a medvét. Ha a medve vesz észre hamarabb, akkor se lepődjünk meg. Az egészséges medve viselkedését nem befolyásolta az ember közelsége, kerüli a találkozást. Tudni kell, hogy a medve számára az ember nem egy potenciális zsákmány, és mint ilyen, nem vadászik rutinszerűen rá. Ha mégis úgy vesszük észre, hogy támadó a szándéka, elsősorban ne tegyünk hirtelen mozdulatokat. Folyamatosan, nyugodt hangon beszélve, arccal a medve felé fordulva, lassan hátráljunk. Kerüljük a szemkontaktust. Tegyük le a csomagunkat, készítsük elő mindazt, amit esetleg felhasználhatunk ellene: petárda, kés stb. Semmiképp ne kezdjünk szaladni, fára mászni vagy holtak tettetni magunkat, mivel a medve gyorsabban szalad az embernél, jobban mászik fára és dögökkel is táplálkozik. Ha továbbra is közelít, van két lehetőségünk: vagy oda-

dobjuk neki a csomagunkat, hadd szagolgassa, vagy magunkon hagyjuk, hogy némi védelmet nyújtson a hátunknak. Ha a medve továbbközeledik, akkor már be kell vetni minden eszközt, hogy távol tartsuk magunktól. Minél hangosabban kell kiabálni, és ha van nálunk petárda, akkor „bedobhatjuk”. Ha a közelharc elkerülhetetlen, használjunk fel minden lehetséges eszközt: kést, botot, köveket. Próbáljuk az orrát megütni, és folyamatosan ordítsunk, hátha valaki meghallja, és a segítségünkre siet. Az egészséges, jól táplált medve nem támad, azonban – amint a hírek igazolják – vannak kivételek. A sebesült vagy beteg, né tán veszett medve támadhat, s akkor is, ha már kikezdett korábban emberrel.

A medvéknek megvan a saját útvonaluk, ahol a pihenőhelyüktől a gazdagabb élelemforrással rendelkező hegyoldalakhoz (málna, áfonyás stb.), illetve patakokhoz járnak. Azokat kitapossák, itt zavartalanul közlekedhetnek, ezért ha jelzett és gyakrabban használt turistaösvényen járunk, kisebb a valószínűsége annak, hogy a turista és a medve keresztezi egymás útját. Ha mégis találkozánk, ne feledjük, az erdőben ő van otthon, mi csak látogatók vagyunk!²³ ■

²³ Hints Zoltán hegyimentő, In: *Népújság*, 2019. október 7.

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Kenyérsütés a Barcaságon

A kenyérsütést megelőző estén már megkezdték az előkészülést. A szükségleteknek megfelelően megfőzték a kellő mennyiségű *pityókát*, amit a *küpün* átnyomtak. Liszttel összedolgozták majd hozzáadták az előző sütésből megmaradt, megszáritott, és most vízben feloldott kovászt. Egyesek élesztőt is szoktak használni. Másnapra a pityóka és a kovász megpuhította, megkelesztette a tésztát. Reggel a már megkelt tésztát liszt és vízben feloldott só hozzáadásával kellő minőségűre dagasztották. A háziasszonyok pontosan tudták, hogy addig kell gyúrni, amíg a tészta már nem tapad a kézhez. A dagasztás igen fárasztó munka, ezért sok esetben a férfiak vagy a nagyobb gyerekek is segítettek. A megdagasztott tésztát másfél-két órát kelni hagyták. Ez idő alatt hevítették ki a kemencét három rend tűzzel. A kemence hevítéséhez *bakócot* használtak. A *bakóc* elégeése után, mindhárom alkalommal, a szenet a *vonóval* előhúzták a kemence *szádához* és a *kénkenbe*. Hogy a kemence egyenletesen hevüljön, az égő faágakat az *azsaggal* szétterítették a kemence teljes felületén. A harmadik rend *bakóc* elégeése után az összes szenet egyenletesen elterítették az *azsaggal* a kemence aljára és körülbelül tíz percig hagyták ott.

Ezután következett a kemence kiséprése: a *vonóval* a szenet előhúzták az ajtóközbe, és a *pēmétével* kisépérték a kemence alját, majd a

subërral lezárták a kéményt, hogy a meleg ne menjen ki. A kenyér bevetését a háziasszonyok igen ügyesen és nagy hozzáértéssel tették. A már megkelt tésztát egyforma darabokra szaggatták igen jó szemmértékkel, kenyér alakúra formálták, és kissé belisztezve a *virkelő* teknőbe, vagy a laskadeszkára tették. A bevető lapátot (falapát kb. három méter hosszú nyéllel) meglisztezték, hogy a tészta ne ragadjon hozzá, és a kenyereket egyenként bevetették a kemencébe, vigyázva arra, hogy kellő távolságra legyenek egymástól, hogy össze ne süljenek. Egy óra múlva a vonóval minden kenyeret megmozgattak és két óra elteltével kiszedték a megsült kenyereket, majd megverték, vagyis egy erre szolgáló kenyérvérővel eltávolították a megégett héjat. A szép világosbarnára sült kenyereket teknőbe rakták, jól betakarták, hogy lassan hűljenek ki, és hogy megpuhuljanak.

A kenyér bevetésekor mindig gondoltak a gyermekekre is, a kenyértésztából kisebb méretű cipót, *dócot* és valamivel nagyobb, de laposabb lepényt sütöttek.

Ezeket a kenyerek elé vetették be és a gyerekek legnagyobb örömére egy óra alatt megsültek.

A hétfalusiak a kenyér megszegése előtt a késsel keresztet rajzoltak a kenyér aljára és áldásért fohászkodtak: „Uram áldd meg, szaporítsd meg!” ■

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Jubileumi vándortábor Sztánán

Gyönyörű vidéken, a kalotaszegi Alszeg legkisebb árpádkori településén, Sztánán, Kós Károly kedvenc falujában került sor Európa legnagyobb turistatalálkozójára, az Erdélyi Kárpát Egyesület jubileumi 30. Vándortáborára, augusztus 1-6 között, az EKE-Kolozsvár 1891 szervezésében.

A vándortáborba és a túrákra történő bejelentkezéseket sikeresen oldotta meg a Kardos Zsuzsa vezette, számítógépekkel bőségesen felszerelt, nagylétszámú titkárság. A beiratkozásakor a tábori kitűző mellett mindenki programfüzetet, tábori kiadványt és ajándécsomagot kapott.

A programfüzet tartalmazta a 25 túra nehézségi fokát, alapos leírását is. A kitűnő tábori kiadványt, az Erdélyi Gyopár tábori különszámát, Veres Ágnes és Lukács József szerkesztették. A fedőlapon Kós Károly grafikája látható, a Varjúvár, az általa épített sztánai családi fészek. A tábori kiadvány segítségével, Veres Ágnes sorait idézve: „... az olvasó jobban bepillanthat a kalotaszegiek életébe, a kalotaszegi múltba. Hallhatunk az 1914-es, első sztánai farsangi bálról, amelyre az akkor 31 éves Kós Károly meghívta a 35 éves Móricz Zsigmondot.” Ez a bál ihlette nagy írónkat a Nem élhetek muzsikaszó nélkül című regénye megírására.

Az ajándéksomaggal kapott zománcos bögrén és a hűtőmágnesen rajta volt a vándortábor szép jelvénye.

A kedd délutáni megnyitón Veres Ágnes táborparancsnok köszöntötte a nagyszámú turistát. A színpadon, a háttérben, a páratlanszépségű kalotaszegi népviseletbe öltözött leányok, legények álltak. A kolozsvári házigazdák nevében Kovács D. Zsuzsa, az EKE Kolozsvár 1891 elnöke mondott Istenhozzát. Elmondta, miért választották éppen Sztánát: *„Mert ez Kalotaszeg és erről azt szoktuk mondani: Ha Erdély Isten kalapja, akkor Kalotaszeg a bokréta rajta. Ennek a bokrétának pedig minden szála gyönyörű. Itt még hordják a színpompás népviseletet, festett bútorokkal, ősi forrásokból ihletődött varrottasokkal rendezik be otthonukat, faragott fejfát állítanak az elhunytaknak. Emellett a szomszédos Szilágyság értékeit sem hagynánk ki, hiszen itt van Szilágysomlyó, a Báthoryak ősi fészke, amely fejedelmet adott Erdélynek és királyt Lengyelországnak. Innen származik egyik legnagyobb költőnk, Ady Endre, de egy másik nagy költőnk, Arany János gyökerei is ide nyúlnak vissza.”*

A turistákat üdvözölte Szabó László, az EKE országos elnöke és Demeter Stefánia Katalin konzul is, Magyarország Kolozsvári Főkonzultusa részéről.

A köszöntések után ünnepélyes zászlófelvonás következett a tábori harangszó kíséretében, amelyet örömmel kongatott meg a gyereksereg. Nt. Papp Hunor helybeli református lelkipásztor kért áldást a vándortáborra. Kérése teljesült, mindvégig meleg, napsütéses időnek örvendtünk. A megnyitóünnepség zárásaként a Zsoboki Néptáncgyűttes előadását tapsoltuk hosszasan. Kalotaszegi táncokat láthattunk.

Szerdán, csütörtökön, pénteken reggel indultak a túrák. A nehéz túrák a Kalota-havas-csúcsra, a Tolvajkőre, a Nagy-hegy- csúcsra, a Havasrekettyei-vízeséshez, a Hétlyukú-barlanghoz vezettek. Valamivel kevesebb fáradsággal el lehetett jutni a Kőhegy-tavához, a Tomordok-csúcsra, a Sasbércre, a Czárán Gyula kilátóhoz, az Ökrök völgyi-vízeséshez. A gyerektúrákon 372-en vettek részt. Az Almási-várhoz menet a sok gyerek lelkesen énekelte Nádudvary Gyurival az EKE Brassó indulóját: *„Mi vagyunk az Ekés gyerekek, kirándulni velünk jöjjetek. Barátaink erdők, mezők, s a magas hegyek, mi vagyunk az Ekés gyerekek.”*

Az autóbuszos honismereti kirándulásokon láthattuk Kalotaszeg gyönyörű festett kazettás mennyezetű, zsindefedeles református templomait a díszes nagyírásos terítőkkel, a közelmúltban restaurált

Sebes várát, a felújítás alatt levő hatalmas gyalui kastélyt. A két szilágysági kirándulás Varsolc, Szilágynagyfalu, Szilágysomlyó, Somlyóújlak, Szilágylompéért, Zilah, Zsibó számos magyar vonatkozású nevezetességeihez vezetett.

A vándortáborokban mindig az egyik legnehezebb feladat az autóbuszok programszerinti biztosítása a túrákra, honismereti kirándulásokra. A Sztánára vezető keskeny út miatt ez most kettőzött figyelmet követelt. Ennek ellenére az autóbuszos szállítás zökkenőmentesen, kifogástalanul zajlott, a felelősök, Ferenczi Júlia és Nagy Éva jóvoltából.

A kerékpártúrán 53-an, a futótúrán 9-en vettek részt. A lovas túrára 47-en jelentkeztek. Valamennyien, köztük a hollandiai De Haas család, Jan, Emma és Aron, dicsérték a jámbor, jó karban levő, barátságos négy lábúakat, Vándort, Ciklont, Tornádót.

A túrák után, este, élmény dús előadásokra került sor. Kollár Lajos és Mécs László filmet vetített: Magyarok a világ nyolcezresein expedíciók történetéről. Együtt emlékeztünk Eröss Zsoltra, a magyar hegymászás legendájára, aki 10 éve tűnt el a Himaláján. A fehér rendezvénysátor megtelt a jelenlegi legeredményesebb magyar hegymászó, a nagyváradi Varga Csaba előadására is. Levetítette, nekünk mutatta meg először, hogyan hódította meg júniusban a Nanga Parbat 8125 méter magas csúcsát, pótlólagos oxigén és magashegyi teherhordók nélkül.

A Kós Károly Emlékházban nagy érdeklődés övezte az unoka, Kós Béla előadását: Kós Károly és Kalotaszeg. Megtelt a terem Szabó Zsolt, Szentimrei Jenő unokája előadására is. Ő a sztánai Szentimrei Jenő Alapítvány elnöke is, érdekes előadást tartott: *A hely szelleme* címmel.

A tábori vidám hangulatot fokozta a Kolozsvári Állami Magyar Színház színművészeinek, Marosán Csabának: *Humor az irodalomban* című előadása.

Nt. Papp Hunor lelkész mutatta be számunkra a sztánai szépen felújított református templomot és a Somvirág Községi Házat, ahol Kós Károly a farsangi bált szervezte. A lelkipásztornak köszönhető a közösségi ház létrejötte. A romos épületet le kellett bontani, a régi alapokra épült az új ingatlan, melyre a lelkész a kanadai magyaroktól is jelentős anyagi támogatást kapott. A közösségi házat 2015. áprilisában avatták fel. A gyülekezeti életre is jó hatással volt az építkezés, a sok kalákázás összehozta az embereket, megújult a közösség. A rendezvények lebonyolítására alkalmas terem mellett orvosi rendelő és könyvtár is van.

Kalotaszegi táncokat lehetett tanulni Varga Orsolyával és Pilich Balázssal, a Rezeda együttes zenéjére. Szakál Boróka kézműves tevékenységet tartott a gyerekeknek, memóriajátékokat, tároló zsákocskákat, kitűzőket varrtak, kulcstartókat készítettek.

A kolozsvári Watch Out Sportklub szervezésében tájfutó versenyre került sor, gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt. A tábor melletti mezőn, erdőben természeti vetélkedőt tartottak a nagyobb gyerekekből álló 4 tagú csapatoknak. Rádiós tájékoztatói versenyt is rendeztek felnőtteknek és a 10 éven felüli gyerekeknek.

Gheorghe Csilla kalotaszegi népviseleti bemutatót tartott, láthattuk a menyasszony és a vőlegény esküvői öltözetét.

Péntek este tábortűz mellett nótáztunk Maneszes Mártonnal, aki több éven keresztül a Kolozsvári Magyar Opera magánénekesse volt és egyben a Hungarikum Kavalkád projekt ötletgazdája. A klasszikus magyar nótát, a magyar operett kultúrát és a Magyar Örökség díjas 100 Tagú Cigányzenekar muzsikáját állítja egyszerre színpadra a Hungarikum Kavalkád.

Szombaton reggel került sor az EKE országos küldöttgyűlésére. Szabó László országos EKE-elnök eredményes tevékenységről számolt be, majd megköszönte a kolozsvári táborszervezők kitűnő munkáját. Közölte, bár eddig egy EKE osztály sem jelentkezett a 31. EKE Vándortábor megrendezésére, egészen biztosan jövőre sem marad el.

Szombaton este, a záróünnepségen, Szabó László országos EKE-elnök röviden szólott: „Köszönet a szervezőknek és nagy köszönet a szülőknek, akik elhozták a gyerekeket.”

Veres Ágnes táborparancsnok megköszönte az EKE 91 Nagyváradi Bihar tagszervezetnek a túravezetésben és a szervezésben nyújtott segítségét. Közölte, a regisztrációt, a három túranapon ismétlődő 25 túrát, valamint a délutáni, esti programokat 130 önkéntes biztosította.

A vándortáborban 1178 természetjáró vett részt. Erdélyből 705, Magyarországról 459, Hollandiából 8, Törökországból 2, Ausztriából, Felvidékről, Indiából és Svájcban 1-1 turista jelentkezett be. Az EKE tagok száma 506 volt, legtöbben, 84-en, Marosvásárhelyről jöttek. Mi, az EKE Brassóból 31-en éreztük magunkat jól a táborban, pláne, hogy Nagy Péter és Szűcs Gábor barátaink, az Egri Kárpát Egyesület tagjai, finom borral és unikummal ajándékoztak meg, így esténkét koccintgattunk is.

A vándortáborban 703 sátot állítottak fel, 283 autó és 11 lakókocsi parkolt.

Többek között oklevelet kaptak a legkisebb és a legidősebb táborlakók, az 1 éves 5 hónapos Molnár Ünige [Marosvásárhely] és a 9 hónapos Timóczki-Nagy Regő [EKE Gyergyószék]. Oklevéllel köszöntötték a legtöbb tavaszt megért túrázó táborlakó hölgyet, a 86 éves Baki Emiliát [EKE Kolozsvár 1891], a 84 éves legtapasztaltabb túrázónak nyilvánított Nádudvary Györgyöt [EKE Brassó], akinek ez volt a 25. vándortábora és a 86 éves legtapasztaltabb táborlátogatónak minősített Prezensky Tibort [EKE Kolozsvár 1891].

EKE Vándordíjban részesült az EKE 91 Nagyvárad-Bihar, a számos túra sikeres levezetéséért, valamint az EKE Kolozsvár 1891, a 30. Vándortábor példás megrendezéséért.

A táborlakók vastappsal köszönték meg a Veres Ágnes táborparancsnok által színpadra hívott 130 önkéntes tevékenységét.

Rengeteg tombolatárgynak került gazdája. Az EKE Brassóból a szerencse Szász Ágnesnek és De Haasné-Nádudvary Györgyinek kedvezett.

A vándortábor vasárnap hajnalig tartó táncmulatsággal fejeződött be.

Elmondható, a házigazda kolozsváriak jól sikerült vándortábort rendeztek, méltót a 30. jubileumhoz. Érdemes megjegyezni, hogy szervezésükben került sor az első, tizedik és huszadik vándortáborra is. A közel egy hét alatt alaposan felpozsdult az élet a kis faluban, ahol ennyi látogató sosem volt. ■

Nádudvary György
nadudvarymar@yahoo.com

Szemelvények a Csütörtöki Sétálók életéből

EKE-évbúcsúztató csütörtöki sétával

Mozgalmas volt számunkra az év vége. 2022. december 28-án, szerdán, az EKE Brassó évbúcsúztatóját tartottuk a brassói Szent Imre Közösségi Házban, amelyet Nádudvary Gyuri, valamint a két Marika, Kovács és Nádudvary, szervezett. Dr. Kovács Lehel István, az EKE Brassó elnöke eredményes tevékenységről számolt be, majd ismertette a brassói természetjárók Encián folyóiratának 77. számát, amely nemrég jelent meg. Nádudvary Gyuri megemlítette, a járvány megszűnte után rendszeresen sor került az EKE keretében már több mint 12 éve működő csütörtöki sétára a Cenk sétányain, valamint a havi piknikekre a Salamonkónél, illetve a hidegebb időkben pedig a Noa-tó partján. Énekszóval köszöntöttük az Évákat, Jánosokat, Istvánokat és azokat, akik decemberben születtek. Sorsolással 30 folyóirat talált gazdára és 10 szerencsés nyertes vihetett haza gyertyatartót, illatos gyertyákkal, amiket Nádudvary Marika készített. A kéttagú zenekar: Bartos Nándor [szintetizátor] és Fülöp Szilárd [szaxofon] remek hangulatot teremtett, 98-an vidáman búcsúztunk az óévtől. Elénekeltek az EKE Brassó indulóját: *„Mi vagyunk az ekés gyerekek. Kirándulni velünk jöjjetek! Barátaink erdők, mezők, s a magas hegyek, mi vagyunk az ekés gyerekek.”* Nem maradhatott el a csütörtöki sétálók indulója sem: *„Csütörtöknek dél-utánján találkozunk a Cenk alján. Egymásnak örülünk, aztán lecsücsülünk a pavilonban. Salamonkő a barátunk, piknikezni oda járunk. Szalonna, flekken süli, az arcod felderül ha velünk jössz. Mi télen sem unatkozunk, a bástyánál találkozunk. Forralt bort piálunk, utána nótázunk a*

Pilvaxban.” A sikeres rendezvényhez nagy mértékben járult hozzá a finom meleg estebéd, amelyet nagy tapssal köszöntünk meg Páljakab Istvánnak és hattagú csapatának. Évbúcsúztatónkat Csíki Eduárd fotóriportet barátunk számos felvétellel megörökítette. Másnap a csütörtöki séta sem maradt el, tizennyolcan örvendtünk a Cenk alsó sétányán a kellemes napos téli időnek. Előtte egy csapatunk a Salamon-kő térségében túrázott. Pénteken nem ijedtünk meg a nedvesre váltott időtől, huszonhárman vettünk részt a Noa-tó partján hagyományos havi piknikünkön. Két tűzhelyen sütöttük a finom falatokat, Vajda Sanyi, Piszár Karcsi és Szotyori Attila tűzfelelősök jóvoltából. Nagy létszámú csapatunk a Brassói Unitárius Nőszervezet által rendezett szilveszteri mulatságon köszöntötte az új esztendőt. Kedves házigazdáinknak hálásan köszöntük a sikeres rendezvényt.

Minden csütörtökön találkozunk a Cenk alsó sétányán, délután három órakor, a posztósok bátyjával.

2023. február 2.

Ez a csütörtök délutánja bizonyította, hogy a csütörtöki sétálóknak nincs rossz idő. Hideg szél fújt, a hó is hullott, mégis tizenheten találkoztunk a Cenk alsó sétányán. Hanke Rezső felolvasta Puskás Attila: Emlékeim című versét, amelyet politikai fogolyként 1959-ben a marosvásárhelyi tranzit-börtönben írt. A vers utolsó szakasza így szól: *„De emlékek, most messze tőlem, el: a rabmadár ím újra énekel. Mit tudják, kik süketek e dalra, hogy kintről rá testvérhang felel.”* Egy 1956-ban írt verséért 20 év kényszermunkára ítélték. Nádudvary Gyuri közölte, a Sepsiszentgyörgyön élő, 92. évét taposó kiváló biológus, gombaszakértő Puskás Attila EKE-osztályunk barátja. Sok évvel ezelőtt Brassóból 40 brassói ekést vitt gombászni a sepsibesenyői erdőbe. Mindenki gazdag zsákmánnyal tért haza. A kultúrpercek után a kellemetlen időre való tekintettel ezúttal kevesebb nóta hangzott el.

2023. február 9.

A szép havas Cenket tizenheten szemléltük gyönyörködve. Az alsó sétányon a Nap melengetett a csípős hidegben, valamint belülről fűtött a finom bor is, amivel Bakcsi Barabás barátunk kínált. Hanke Rezső Petőfi Sándor: *Tél végén* című versével bíztatott, hogy a tavasz *„maholnap*

eljő, s annyi élvét ad!" Keveset nótáztunk, indultunk a Vasút utcai „Szalonnafeszt” rendezvényre. Vásároltunk a sok finom disznótoros házi készítményből. Jól esett a forralt bor is. Szombaton került sor hagyományos farsangi multságunkra a Zajzon utcai Szent Imre Közösségi Házban. Kovács Marika főrendező és segítői: Ambrus Lujza, Márkos Marika és Nádudvary Marika jó munkát végeztek. Kellemesen telt az idő, mind a 95-ön jól szórakoztunk. A kéttagú zenekar: Bartos Nándor és Fülöp Szilárd ezúttal is kitűnő hangulatot teremtett, hajnalig roptuk a táncot. Ötletes 16 jelmezt láthattunk. Akik nem öltöztek maskarába, azok szavaztak a legjobb jelmezre. A szavazatok alapján Fülöp Margaréta harmadik díjat nyert, egy üveg pezsgőt. Élethűen alakította a részeg férfit. A második díj, egy finom gyümölcsös torta, Cioban Gina-nak jutott. Ő egy emír első feleségét alakította. A legjobb jelmeznek járó díj két értékes könyv volt: „Erdély története” és „Örök Erdély.” A szavazatok a Sugár házaspárnak kedveztek, Piroskának és Istvánnak. Cowboy jelmezben kisebb előadást is láthattunk tőlük. Házigazdánknak, Pál-Jakab Istvánnak, megköszöntük az ízletes hidegkonyhai ételeket.

2023. március 16.

Eseménydús volt az elmúlt hét. Huszonhaton találkoztunk a Cenk alsó sétányán, március 9-én, csütörtökön, délután. A dalosmadarokat hallgatva a borús idő sem tudta befolyásolni jókedvünket. Nőnap alkalmából Szotyori Attila egy szál szegfűvel ajándékozott meg minden kolléganőt. Énekszóval köszöntöttük Páll Mártit születésnapján és Orbán Zolit névnapján. Jóvoltukból dúskáltunk a finom süteményekben, italokban. Fülöp Gittának köszönjük a nőnap-i ízletes almás pitét. Hanke Rezső ismertette Horatius: Féltekenység című költeményét, Radnóti Miklós fordításában. Pénteken népes csapatunk tapsolta meg az Ultima Sacra Regős Társulat Feloldozás című előadását, amelyet az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emlékére tartottak. Szombaton sikeres volt nőnap-i rendezvényünk a Szent Imre Közösségi Házban. Kilencvenen szórakoztunk kellemesen. A hölgyeknek egy rózsaszál is dukált. Zenélt a Bartos Nándor és Fülöp Szilárd duó. Köszönetet mondtunk a szervezőknek: Kovács Marikának, Nádudvary Marikának, Ambrus Lujzának, valamint házigazdánknak, Pál-Jakab Istvánnak és csapatának. Március 20-án, hétfőn, 10 órától, megtartjuk hagyományos havi

piknikünket a Noua-tó partján. Tüzelőt biztosítottunk, sütnivaló, jókedv hozható.

2023. április 6.

Nagycsütörtök délutánján, tizenketten dacoltunk a télies, havazós idővel, a Cenk sétányán levő pavilonban, az énekes madarak kórusa kíséretében. Hanke Rezső felolvasta Csoóri Sándor: *Meghallod-e még?* című versét. Nádudvary György ismertette Dsida Jenő: *Nagycsütörtök* című költeményét. Gratuláltunk Zsigmond Jutka kolléganőnknek festménykiállításához, amely a brassói George Barițiu Megyei Könyvtárban tekinthető meg április végéig. Jutka megígérte, bemutatja kiállítását a mostani csütörtöki sétánk után.

2023. május 18.

Kellemes időben huszonhárman örvendtünk a dalosmadarak koncertjének a Cenk felső sétányán. Először üdvözlöttük közöttünk Nagy Magdát és Pajor Ilonát. Mindkettőnek elénekeltük a kedvenc nótáját. Hanke Rezső egykori osztálytársának, Jancsik Pálnak a *Száz népdalt ...* című költeményét ismertette. A brassói születésű költő versével dr. Szikszay Jenőre, tragikus sorsú kedvenc tanárára emlékezett. Demény Etelkát dédnagymama minőségében, Nádudvary Marikát születésnapján köszöntöttük énekszóval. Ízletes süteményekkel, gyümölcslékkel kínáltak. Sokáig vidáman nótáztunk.

2023. május 25.

Huszonhárman gyűltünk össze a Cenk felső sétányán levő pavilonban, nyári melegben, néhány csepp eső kíséretében. Mindannyiunkat öröm töltött el látva a szépen megújuló természetet. Hanke Rezső felolvasta Petőfi Sándor: *A borozó* című versét, mely arról nevezetes, hogy nagy költőnknek ez volt az első nyomtatásban megjelent verse, 1842. május 22-én, amikor a pápai kollégiumban diákoskodott. A Bajza József szerkesztette Athenaeum lapban látott napvilágot, a kor legjelesebb szépirodalmi és tudományos folyóiratában. Nádudvary Gyuri, pünkösdre készülve, ismertette Benedek Elek: *Pünkösd-i harangszó* című költeményét. Orbán Zolit énekszóval köszöntöttük, aki éppen Orbán napján született, így sok boldog névnapot is kívántunk neki. Ízletes sü-

teményekkel, italokkal kínált. A dalosmadarak társaságában vidáman daloltunk, pünkösdi nótákat is.

2023. június 23.

Tíz évvel ezelőtt – akárcsak most – végzős diákok készültek életük egyik nagy megmérettetésére: az államvizsgára.

A szereplés mindig izgalommal jár, de ennek a jellege nagyon különbözik attól függően, hogy kinek játszik az előadó: zenekedvelő, barátságos közönségnek vagy tudásfelmérő bizottságnak.

Az előadó szerepe a zene szépségének megmutatása, a hallgatósággal való megosztása. Ezért – szerintem – ha az előadó diák vizsgára készül is, egy zenére vágyó, hálás közönséggel való találkozás után a vizsgán is más zenei hozzáállással játszik, nem „leckefelmondásnak” érzi a feladatát.

Így jött az ötlet ezelőtt 10 évvel, hogy a Cenk alatt hetente sétáló csoport képviselőjét, Nádudvary Gyurit megkérdezzem: vajon a séta után nem lenne-e kedvük a „csütörtöki sétálóknak” élő zenét hallgatni?

Az ötlet messzemenően bevált!

Hát igen, azóta 10 év telt el...

Tisztelettel és nagyon sok szeretettel,

Hanke Katalin, kamarazene tanár

Csütörtöki sétálók a Zeneakadémián

2023. szeptember 7.

Szeptemberi kánikulában tizenhaton találkoztunk a Cenk alatt. Hanke Rezső felolvasta Jenei István: *Erdélyi sirató* című költeményét. Nádudvary Gyuri ismertette Heltai Jenő: *Nagymamácska* című vidám versét. Vitéz Lay Imre viccekkel szórakoztatta a társaságot. Kolléganőinknek elénekeltük kedvenc nótájukat. Népes csapatunk vett részt a 13. Brassói Magyar Napok rendezvényein. A hétfői fesztiválmegnyítón, a Drámai Színházban, vörösre tapsoltuk tenyerünket a Máté Péter és Cserhádi Zsuzsa emlékkoncerten, a budapesti Mahó Andrea, Miller Zoltán, Vágó Bernadett művésztrió és zenekaruk előadásán. Szeptember 11-én, hétfőn, megtartjuk hagyományos piknikünket a Salamon-kőnél, tíz órai kezdettel. Mint mindig, sütnivalót és jókedvet kell hozni.

2023. szeptember 14.

Helyreállt a rend, ismét sokan, harminchaton örültünk a találkozásnak a Cenk alatt, nyári melegben. Kulturális percek keretében Hanke Rezső felolvasta Petőfi Sándor: *Részség a hazáért* című versét. Az iskolakezdésre való tekintettel Nádudvary Gyuri kiosztotta Lászlóffy Aladár költeményét: *Ó, iskoláim, drága iskolák!* A költemény címét, mely minden szakasz után ismétlődik, egyszerre harsogták a jelenlevők. Énekszóval köszöntöttük Vajda Ilonkát születésnapján, valamint névnapjukon Nádudvary Marikát és Márkos Marikát. Elénekeltük kedvenc nótájukat. Nem maradtak adósak, ízletes süteményekkel, italokkal kínáltak. Hétfőn pazar indián nyárban tartottuk szeptemberi piknikünket a Salamon-kő völgyében. Szotyori Attila, Andacs Gyula és Kósa Gyula már korán reggel lefoglalták az asztalokat. Vajda Sanyi és Szotyori Attila jóvoltából két tűzhelyen süthettük a flekkent, szalonnát, mititéjt, kolbászt, gombát, almát. Harmincheten éreztük magunkat kitűnően a gyönyörű környezetben. A nótázás terén most is Sipos Jenő, Andacs Gyula és Tifán Jóska jeleskedett.

2023. október 19.

Hagyományos szüreti bálunkat október 14-én, szombaton tartottuk a Szent Imre Közösségi Házban. Az eseményhez illően szépen feldíszített teremben nyolcvanan szórakoztunk kitűnően a főrendező Kovács Marika és két kisegítője: Nádudvary Marika és Ambrus Lujza jóvoltából. A számunkra kellemes tánczenét Fülöp Szilárd és Bartos Nándor

szolgáltatta. Énekszóval köszöntük meg a konyhaszemélyzetnek a finom, ízletes estebédet.

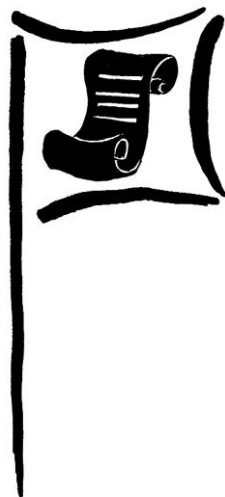
Ma tizenkilencen emlékeztünk a Cenk alatt az 1956-os magyar szabadságharc és forradalom hőseire. Vitéz Lay Imre barátunk kegyelettel emlékezett a nemrég elhunyt Sólyom László volt köztársasági elnökre. Ő tüntette ki először az erdélyi ötvenhatos politikai üldözötteket. Hanke Rezső ismertette Jenei István: *Eljövök újra* című versét.

2023. november 2.

Kellemes őszi időben rozsdás levélszőnyegen taposva baktattunk fel tizenegyen és ültünk le a Cenk felső sétányán levő pavilonban. Örömmel üdvözlöttük Lungociu Irmát, aki először érkezett sétánkra. Hanke Rezső a tokaji aszúról tartott ismertetést. Megtudtuk, ezzel a finom borkülönlegességgel ünnepnappá varázsolhatjuk a hétköznapokat. Nádudvary Gyuri állatmesét olvasott fel, amelyből leszűrhattük, hogy felesleges időpocsékolás a számarrral és a fanatikussal vitatkozni, akit nem érdekel az igazság vagy a valóság, csak a hite és az illúziói győzelme. Megzenésített Petőfi verseket énekeltünk. Pénteken, november 10-én, délelőtt tíz órától, megtartjuk hagyományos havi piknikünket a Noua-tó partján. Tűzifát biztosítunk, sütnivalót és jókedvet kell hozni.

2023. november 16.

Ma, sajnos, negatív rekordot jegyeztünk, az esős időben csupán tízen találkoztunk a Cenk felső sétányán levő pavilonban. Rosszul tették, akik nem jöttek, sétánkra elállt az eső. Kellemes együttlétünk igazolta, hogy mindig érdemes kimozdulni otthonról. Hanke Rezső ismertette Pilinszky János: *Magamhoz* című versét. Halhatatlan költőnk 1942-ben, 21 évesen írta ezt a versét, magányosnak érezte magát, a világháború miatt is. A „*Magyar nyelv napja*” alkalmából Nádudvary Gyuri ismertette Pósa Lajos: *A magyar nyelv* című költeményét. *Nincs szebb nyelv a magyarnál, büszkék legyünk rája* – vallja költőnk. Vajda Ilonka, mint mondta, az évszaknak megfelelően süttőtökös, keserű csokis, almás pitét süttött, saját receptje szerint. Nekünk is hozott, igen finomnak találtuk. A velünk levő három bátor kollégánknak elénekeltük kedvenc nótáját. Hétfőn, november 27-én, tíz órától piknikezünk a Noua-tó partján. Tűzifa lesz, sütnivaló és jókedv szükségeltetik. ■

Az ENCIÁN szótára

Helynevek a Szág-hegységben

A Barca völgyében már 1641-ben vasbányászat folyt, ez azonban a 19. századra megszűnt. – Bârsa Fierului – magyar neve nincs, de a Barca ezen ágának a neve összefügg a vasbányászattal.

Barca – Bârsa, Burzen vagy Burzenbach, néhol tévesen Burzelbach

Csuma-tető – Vârful Ciuma, Hohe Koppe vagy Tschuma

Lombos-mező – Plaiul Foi

Szág-hegység – Munții Țaga

Veres Emese Gyöngyvér
veresemese70@gmail.com

Új kiadványok a barcasági csángókról

Hihetetlen, de igaz! Alig néhány év alatt hat barcasági füzet is megjelent a Pro Terra Barcensis program keretében, és már itt a 2024-es naptár is.

Amikor szóba került a régió népszerűsítése, még konkrét elképzeléseink sem voltak, hogy miként fogjunk hozzá. Aztán amikor felmerült, hogy milyen rég elfogyott Barkó Etelka *Hétfalusi írott tojások* című, még 2001-ben megjelent könyve, és jó lenne ezt újból megjelentetni, jöttek sorra az ötletek. Ráadásul mindezt elősegítette néhány sikeres pályázat is, főleg a helyi polgármesteri hivatal anyagi támogatásának köszönhetően elindulhatott a hatékony munka.

Az első füzet tehát az írott tojásokról szólt. Alapul véve Barkó Etelka könyvét, vele is egyeztetve, egy olyan kiadvány jelent meg, amely nemcsak ismeretterjesztő, hanem hatékony segédanyag is. A korábbi kötet anyagához interjúk is készültek: először is Barkó Etelkával, mint aki a tojásírás oktatását és elterjedését megalapozta a rendszerváltás körüli években. Mivel már tanítványai is mesterfokon úzik a mesterséget, Gödri Anna és Fejér Jolán is vallott arról, hogy milyen utat jártak be addig, amíg ilyen gyönyörű alkotások kerültek ki a kezükből. A mintakincs a két tojásíró saját mintáival is kiegészült. Barkó Etelka még megérhette, hogy a füzetet kézbe vehesse, és az égi honból minden bi-

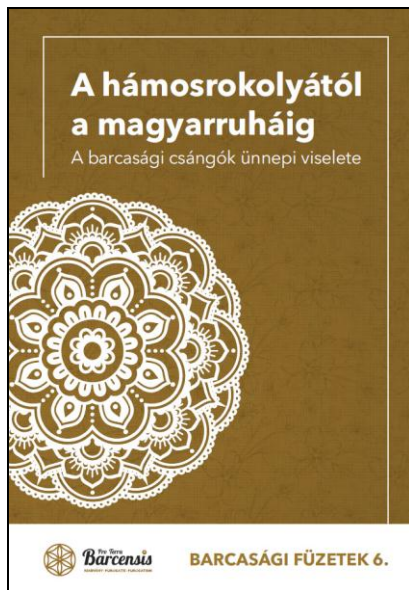
zonnal büszkén tekint le Gödri Annára, aki méltó utódjaként már országos szinten oktatja a hétfalusi gazdag mintakincs írását.

Az írott tojások után hagyományos receptek felé fordultunk, így jelent meg a *Házias ízek és hagyományok a Barcaságon* című füzet. A sort pedig egy újabb Hétfalura jellemző hagyomány folytatta, a szövés. Am ahogy az első kiadvány esetében Barkó Etelka tudása állt a középpontban, így most a mesterséget ma éltető Czimbor Izabellát mutattuk be. A *csángó szöttesek – az újraálmodott hagyomány* című kötet azt is ismereteti, hogy mintáit miként lehet többféle technikával újabb és újabb darabokon alkalmazni.

A füzetek anyagának írása, szerkesztése közben, a program munkatársai azzal is szembesültek, hogy olykor nekik maguknak sincs beható ismeretük szülőföldjükről, lakóhelyükről, hát akkor hogyan is lehetne a gyermekeknek? Egy nekik szánt helytörténeti könyvön keresztül azonban a felnőttek is tanulnak, így hát megszületett az újabb füzet: *Hétfalu gyerekeknek*. Furuzs mányi és Samu mápó hol szekerre, hol a csángó expresszre ültette a kisunokát, Inkét, hol pedig mindhárman gyalogosan járták be Hétfalu nevezetességeit. Eredetmondánk helyszínéről, a Cszakás-hegységből indulva mindent megtekintettek, ami e hét településen csángó múltunkhoz kötődik. Az útitársként hozzájuk csatlakozó, azaz könyvet lapozó gyermekek is kaptak feladatot, hogy hol ceruzával és füzetel a kezükben, hol fényképezőgéppel szegődjenek a nyomukba, és fedezzék fel szülőföldjüket, hogy aztán ők is büszkén mutathassák be az ide látogatóknak. A füzet szerkesztése és írása közben döbbenünk rá, hogy milyen nehéz is a közösségen belülről, rengeteg természetes tudás birtokában úgy írni, hogy ezt a kívülről érkező is megértse, hogy számára is érdekes legyen. Főleg, hogy a szerzők elsősorban a felnőtteknek írtak korábban. Éppen ezért volt jó választás a kolozsvári grafikus, Páll Adél és a tördelő, Vicsi Judith, valamint a nagyváradi Szűcs László mint szöveggondozó bevonása, hiszen egy számukra ismeretlen területtel foglalkozva, kérdéseik minket is elgondolkoztattak, segítettek. Ugyanígy Fekete Magda a tanár szemével olvasta a kéziratot, és útmutatásai alapján egy olyan kiadvány született, amelyet a visszacsatolások szerint tényleg szívesen forgatnak a gyermekek. De még a felnőttek is. És reméljük, hogy nemcsak a magyar gyermekek, hiszen az első négy füzet anyaga román nyelven is megjelent.

Mivel a barcasági csángók tíz faluban élnek, Furuzs mányi, Samu mápó és Inke látogatóba indult, hogy megnézzék Barcaújfalu, Krizba és Apáca nevezetességeit. Ám útközben is akadtak látnivalók, hiszen több településen is áthalad szekerük. Mindhárom településen viseletbe öltözött házigazdák várták a vendégeket, és körbe vezették őket a falvakban. Megnézték a templomokat és temetőket, az emlékhelyeket, különleges kerteket, de a várakat vagy egyéb nevezetes helyeket is. Maradt idő a viseltekre is, hogy tájékozódjanak a változásokról, eltűnt mesterseégekről (például az újfalusi fazekasságról), de még az apácai kakaslövet is láthassák, sőt, a bált sem hagyták ki.

S ha ellátogatnak bármelyik faluba, tökéletes ajándék a házigazdáknak a 2024-es naptár. Nemcsak csángó településeinket örökíti meg Magdó István, hanem bejárja a Barcaság minden zegét, zúgát. A képek önmagukért beszélnek, de tökéletesen kiegészülnek egykori lelkészek, népi verselők, Hétfaluból származó költők verseivel. Ha pedig a legutolsó füzetet is fellapozzák, akkor mányi, mápó és Inke viseletéről, de a krizbai, barcaújfalusi és apácai házigazdák öltözetéről is bőven olvashatnak. *A hámosrokolyától a magyarruháig – a barcasági csángók ünnepi viselete* című kiadvány tökéletes kiegészítése az előző füzeteknek. ■

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL

Következő lapszámunk tematikája a

Persányi-hegység

Kérjük, hogy természetfotóikat, írásaitat küldjék
el szerkesztőségünk címére
2024. március 1-ig.

Köszönjük!

Impresszum

Főszerkesztő: **dr. Kovács Lehel István**
Grafikai szerkesztő: **Tomos Tünde**
Felelős kiadó: **Ambrus Attila**
Olvasó szerkesztő: **Székely Gyöngyi**
Kiadja az Editor BL 49 Kft.
Brassó, General Eremia Grigorescu utca 16.
Tel./fax: 0371 358 206
brassoencian@gmail.com
ISSN 2284-7030